

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Kristýna Schmidtová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

K počátkům české pedopsychologie

—

pět polozapomenutých sjezdů pro výzkum dítěte

Kristýna Schmidtová

Bakalářská práce

2018

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Schmidtová**
Osobní číslo: **H14279**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **K počátkům české pedopsychologie
- pět polozapomenutých sjezdů pro výzkum dítěte**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem této práce je poskytnutí analýzy výsledků pěti sjezdů pro výzkum dítěte, které se konaly v letech 1922-1933, za účelem odborné prezentace tehdejších poznatků ve výzkumu dítěte v Československu. Klíčové pro tuto práci je připomenutí zásadních postav, hlavních témat a klíčových pojmů pro dané období. Nastíněn bude pohled do problematiky vývoje pojetí osobnosti dítěte, jeho chování, jednání a prožívání. Hlavní přínos tak spočívá v komplexní analýze zachovaných dokumentů, které jsou v současné době často opomíjeny a přitom přinášejí řadu empirických poznatků pro potvrzení dnešních pedagogických inovací.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BABÁK, Edward a František PRAŽÁK, ed. První český sjezd pro výzkum dítěte: zpráva Sjezdu brněnského, pořádaného Společností pro péči o dítě a jeho výzkum, Českou pedagogickou společností a Pedologickým ústavem města Prahy ve dnech 3., 4. a 5. července roku 1922. Brno: Nákladem Společnosti pro péči o dítě a jeho výzkum, 1922.

Druhý český sjezd pro výzkum dítěte: Zpráva sjezdu brněnského, pořádaného Společností pro výzkum dítěte a péči o dítě v Brně ve dnech 7., 8. a 9. června 1924. Brno: Společnost pro výzkum dítěte a péči o dítě, 1925.

STEJSKAL, Cyril, ed. Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte: v Bratislavě 25.-27. října 1930. Praha: Nákladem Stálého výboru pro pořádání sjezdů pro výzkum dítěte, 1931.

3. sjezd pro výzkum dítěte v Praze, 30.a 31. října a 1.a 2. listopadu 1926. Praha: Universitní ústav prof. Srdínka pro histologii a embryologii, 1926.

UHER, Jan, ed. Pátý sjezd (první slovanský) pro výzkum dítěte: v Brně 28.-31. října 1933. Brno: Nákladem Stálého výboru pro pořádání sjezdů pro výzkum dítěte, 1934. ISSN

pátýsjezd(první slovanský)provýzkumdítěte vbrně28.-31.října1933.

RENOTIÉROVÁ, Marie. Speciální pedagogika. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. 313 s. ISBN 80-244-1475-9. S. 9-12.

VALENTA, M. a kol.: Přehled speciální pedagogiky. Praha: Portál, 2014. 272 s. ISBN 978-80-262-0602-6

PIPEKOVÁ, J.: Kapitoly ze speciální pedagogiky. 2. roz. a přepr. vyd. Brno : Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0

SLOWÍK, J.: Speciální pedagogika. 1. vyd. : Grada, 2007. 160 s. 978-80-247-1733-3

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: 1. dubna 2017

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. června 2018

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslívec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 18. 06. 2018

Kristýna Schmidtová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce prof. PhDr. Karlu Rýdlvi, CSc. za jeho odborné vedení, trpělivost, vstřícnost, věcné připomínky a cenné rady, které mi poskytl během konzultací.

ANOTACE

Cílem této práce je poskytnutí analýzy výsledků pěti sjezdů pro výzkum dítěte, které se konaly v letech 1922–1933 za účelem odborné prezentace tehdejších poznatků ve výzkumu dítěte v Československu. Klíčové pro tuto práci je připomenutí zásadních postav, hlavních témat a klíčových pojmů pro dané období. Nastíněn bude pohled do problematiky vývoje pojetí osobnosti dítěte, jeho chování, jednání a prožívání. Hlavní přínos tak spočívá v komplexní analýze zachovaných dokumentů, které jsou v současné době často opomíjeny. Přitom přinášejí řadu empirických poznatků pro potvrzení dnešních pedagogických inovací.

KLÍČOVÁ SLOVA

dítě, výzkum, vývoj, pedopsychologie, psychologie, pedagogika

TITLE

Back to the Beginnings of Czech Paedopsychology:

Five Half-Forgotten Congresses regarding the Child Research

ANNOTATION

The aim of this thesis is an analysis of the results of five congresses which were held in years 1922 – 1933 with purpose of presenting expert knowledge in children research at the time in Czechoslovakia. Mentions of people, themes and terms which were essential for given time is pivotal for this thesis. Perspective of issues in evolution of concept of personality of the child, its behavior and feelings will be outlined. Main contribution is in a complex analysis of preserved documents, which are nowadays often omitted even though they contain number of empiric findings for validation of today's pedagogical innovations.

KEY WORDS

child, research, evolution, child psychology, psychology, pedagogy

OBSAH

Úvod	5
1 Vznik sjezdů	6
1.1 Interdisciplinární přístup na sjezdech	7
1.2 Základní pojmy	8
1.3 Vývoj pedagogicko-vědeckých sdružení a institucí v době konání sjezdů	9
2 První český sjezd pro výzkum dítěte	10
3 Druhý český sjezd pro výzkum dítěte	13
4 Třetí sjezd pro výzkum dítěte v Praze	17
5 Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte	21
6 Pátý sjezd (první slovanský) pro výzkum dítěte	29
7 Shrnutí sjezdů	36
7.1 Shrnutí obsahové stránky	40
Závěr	46
Zdroje	48
Seznam grafů	50
Seznam tabulek	50

Úvod

Výzkum dítěte je v dnešní době považován za samozřejmost. Současná literatura nám nabízí velké množství článků, šetření a analýz dětí v různém věku, sociálním postavení, odlišné kultury a různého zdravotního stavu. Stejně tak jako odborná veřejnost jsou skvěle informováni o dětské psychice, zdraví a chování dětí také rodiče. Pokud si s něčím rodič neví rady, může si vše velmi snadno najít na internetu nebo v dostupné literatuře. V každém větším městě fungují organizace vzdělávací, nápravné i zdravotnické. Jako samozřejmost také bereme rovné postavení dítěte ve společnosti a rodině. Celkově jsme za posledních skoro sto let prošli velkým pokrokem a posunuli vědění o veliký kus cesty. Dítě má svá vlastní práva, a co se týká speciální i sociální pedagogiky a všech dětí jakkoliv znevýhodněných, dostala se naše společnost ještě dál. O dětech víme opravdu mnoho, ať už po stránce psychologické, lékařské, antropologické nebo dalších. Tempo tohoto pokroku se stále prudce zvyšuje. Ačkoliv tedy zkoumání dítěte probíhá již po mnohá staletí, tato bakalářská práce se zabývá pěti konkrétními sjezdy, které se uskutečnily v 1. pol. 20. století ve velmi těžké době mezi světovými válkami a byly zaměřeny na výzkum dítěte. Jejich odkaz dnes můžeme nalézt pouze v pěti zprávách ze sjezdů, několika krátkých zmínkách ve vědeckých časopisech a zmínkách v tematické literatuře. Možná i proto jsou tyto sjezdy v dnešní době takřka zapomenuty.

V práci jsou zmíněna klíčová témata, dále jsou zohledněni nejvýraznější představitelé těchto sjezdů. Akcentovány jsou i snahy, kvůli kterým se tato shromáždění pořádala, a jejich celkový přínos. Každý sjezd je krátce popsán a charakterizován.

Podstatným aspektem je, že dosud nevznikla žádná bakalářská práce, která by se těmito pěti sjezdy dopodrobna zabývala. Cílem mé práce je celková analýza těchto pěti sjezdů, zmapování vývoje pojetí výzkumu dítěte a připomenutí pěti sjezdů, které se konaly mezi lety 1922-1933.

1 Vznik sjezdů

V této kapitole budou popsány okolnosti, které přispěly ke vzniku sjezdů, a zásadní osobnosti, které se podílely na vzniku prvních myšlenek pro vznik sjezdů. Dále bude zmíněna základní terminologie.

Dítětem z jeho nejrůznějších stránek se zabýval již J. A. Komenský. U dítěte se zaobíral především jeho city, představami, mluvou, hrou, zvyky a fyzickým rozvojem. Svě četné poznatky sepsal v díle Informatorium školy mateřské. Dalšími významnými postavami na poli výzkumu dítěte byli například Karel Amerling, J. E. Purkyně nebo Gustav Adolf Lindner. (Pražák, 1945, s. 6-7).

Nabízí se otázka, zda velice špatné meziválečné období plné rodinných ztrát, častých nemocí a chudoby podpořilo rozrůstající se snahu získat více poznatků o vývoji dítěte mezi širokou škálou pedagogů, psychologů, sociologů, antropologů nebo například u lékařů. Tyto snahy o dětské poznání a následnou pomoc vyústily ve zvýšený zájem o dítě. Ten se projevoval například na sjezdech, které odborníci pořádali k propagaci svých poznatků. Jedním z takových sjezdů byl například První sjezd československého učitelstva a přátel školství v Praze. (Cach, 1979, s. 54-55)

Veškeré touhy o poznání dítěte také vyústily počátkem 20. století ve vznik pěti sjezdů postupně se konajících mezi lety 1922-1933 v Československu. Tyto sjezdy se zabývaly širokou problematikou dítěte a týkaly se jeho nejrůznějších stránek. Vznikly za účelem šíření vědeckého výzkumu a poznání, které do té doby u nás v tomto ohledu nebylo dostatečně uspokojivé. S prvotní myšlenkou uspořádat sjezd, který by se zaměřil na výzkum dítěte, přišel profesor František Čáda.

František Čáda (1865–1918) je považován za průkopníka speciální a experimentální pedagogiky, pedopsychologie a pedologie (<https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/cadaf.html>) Jak píše Kádner: „Čáda byl také obratným a vlivným propagátorem moderních hesel výchovných, jmenovitě péče o mládež, výchovy estetické, skautingu, prací ručních, pro něž dovedl si vždy včas organisovati sdružení nebo spolek, aby jeho vedením zpracovány byly podněty cizí a aplikovány na potřeby české.“ (Kádner, 1923, s. 209) Společně se svým kolegou pedagogem Františkem Pražákem¹ sdílí Čáda své myšlenky na vznik sjezdů

---

¹ **František Pražák** (1885-1947), pedagogický spisovatel, novinář, zakladatel České pedagogické společnosti, Společnosti pro výzkum dítěte. (FRANTIŠEK PRAŽÁK., *Osobnosti regionů* [online].[cit. 2018-06-09]. Dostupné z: <https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/1483-frantisek-prazak-1885-1947>)

zaměřených na výzkum dítěte. Nepřízeň osudu zapříčiněná smrtí prof. Čády a velice špatnými podmínkami v meziválečném období sice značně zkomplikovala vznik prvního sjezdu, nicméně František Pražák za pomoci prof. Otakara Chlupa a dr. Eduarda Babáka dávají dohromady v roce 1922 první z pěti sjezdů pro výzkum dítěte. Vrátime-li se na chvíli zpět k Františku Čádovi, je zajímavé zmínit hlavní směry jeho celoživotní práce. Směřování jeho bádání se velmi podobalo práci sjezdové. Ačkoliv je František Čáda znám především jako filosof, zabýval se také například dětskými kresbami. V letech 1902-1903 vzniká studie *Dětské kresby*. Dále se věnoval vývoji dětské řeči, slovní zásoby nebo například představám. Mimo jiné se Čáda snaží poskytovat rady, jakým způsobem správně zacházet s průběhem výzkumného šetření nebo jak ho správně zpracovávat. (Krejčová, 1971, s. 6) Dalo by se říci, že velkou a podstatnou část svého života zaměřil na všestranný výzkum dítěte a mládeže. Jak píše Krejčová: *„Zde všude Čáda správně zdůraznil, že k provádění všech těchto výzkumů se má spojit věda se školou a veřejností, s rodinou a s lékařskou a sociální péčí.“* (Krejčová, 1971, s. 6) Z těchto Čádových myšlenek vychází největší a nesporná výhoda pěti uspořádaných sjezdů. Velkým přínosem, kterým se může těchto pět sjezdů pyšnit, je totiž vysoká míra interdisciplinárního přístupu.

1.1 Interdisciplinární přístup na sjezdech

Interdisciplinární přístup na sjezdech spočíval v propojenosti více oborů, které se na výzkumu dítěte podílejí. Při pořádání všech sjezdů tak dostávali své slovo nejen pedagogové, ale i mnozí lékaři, psychologové, sociologové, filozofové nebo třeba antropologové. Všichni přispívali tématy ze svého odborného pohledu, a společně tak dávali dohromady určitý celek, dokonce by se dalo říci, že celé problematice přinesli obrovský nadhled. V programech všech sjezdů nechyběly ani průběžné diskuse po jednotlivých přednáškách, kde se každý účastník mohl ke všem tématům vyjádřit, poskytnout názory z jiných úhlů bádání a závěrečné cíle a snahy pro budoucí léta. Důležitost všeobecné propojenosti propaguje také mnoho odborníků. O tzv. „multidisciplinární spolupráci“ se zmiňuje například Jan Průcha. Průcha píše o období 20.-30. let minulého století: *„Cílem bylo rozvíjet komplexní výzkum českého dítěte v multidisciplinárním pojetí (tento termín se ovšem ještě tehdy nepoužíval), tj. výzkum sociálního prostředí, v němž děti vyrůstají, tělesného a mentálního vývoje, podmínek školního a jiného vzdělávání aj.“* (Průcha, 2015, s. 1)

1.2 Základní pojmy

Pojem pedologie, pedopsychologie

Pro začátek bude jistě přínosem vysvětlit význam některých pojmů, které se liší od současné terminologie. Nejčastějším pojmem, se kterým se při čtení zpráv ze sjezdů můžeme setkat, je pojem pedologie. **Pojem pedologie** = věda o dítěti. „*Souvisí s rozvojem moderní psychologie i jiných pomocných věd pedagogických.*“ (Chlup – Kubálek – Uher, 1939, s. 367) Pedologie využívá poznatky podoborů pedopsychologie, pedobiologie, pedosociologie a dalších. „*Prakticky se omezuje určitý badatel na jeden z těchto oborů, nezapomínaje užívat výsledků jiných oborů.*“ (Tamtéž, s. 367) Jeden z hlavních oborů pedologie je **pedopsychologie**. „*Pedopsychologická zkoumání konali v době novější téměř všichni docenti české pedagogiky, i když těžiště jejich práce pedagogické bylo zcela jinde.*“ (Pražák, 1945, s. 10) **Pedopathologie** je konkrétní nauka o tělesných a duševních vadách, nedostacích a úchylnkách mládeže (Chlup – Kubálek – Uher, 1939, s. 367) Pedopathologie se zabývá širokou škálou poruch, nemocí, dále případy dětského zmrzačení, nezvladatelností, hluchotou, slepotou, hluchoněmostí a dalšími abnormálními dětskými stavy. Další pojmy, které v současné době již nejsou používány, ale se kterými se můžeme v průběhu studia sjezdů setkat a souvisí s výše popsanými pojmy (především s pedopathologií), jsou: **Dítě úchylné**, které Josef Och popisuje následujícím způsobem: „*Úchylným zveme obvykle toho aneb ten zjev, který odchyľuje se ve všech anebo nějakým znakem od normálu, který jsme si vytvořili buď uměle, anebo z dlouho užívaného a opakujícího se případu.*“ (Och, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 228) Josef Pešina dítě úchylné popisuje v porovnání s normálním dítětem takto: „*...dítě normální – tj. dítě tělesně i duševně zdravé, normálně a harmonicky po všech stránkách vyvinuté a pravidelně se rozvíjející a normálně ve škole a výchově postupující. Dítě, které těmto požadavkům nevyhovuje, je úchylné...*“ (Pešina, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 380) **Dítě tělesně úchylné** popisuje jako odlišné od běžného dítěte, například tedy pouze s jednou končetinou atd. (Och, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 228) Další dobovou terminologií, často se vyskytující v práci sjezdové, jsou například děti mravně vadné, slabomyslné, mrzáčci, ale také dítě debilní, imbecilní, jakožto stupně dětské úchylnosti.

1.3 Vývoj pedagogicko-vědeckých sdružení a institucí v době konání sjezdů

Hlavními centry, ve kterých se v době konání sjezdů shromažďovali odborníci a společnost pro výzkum dítěte, byly především Brno a Praha. Odtud se šířila veškerá snaha, která vyústila ve vznik pěti sjezdů. V Praze působily organizace především zásluhou Františka Čády. V roce 1910 vzniká **Sdružení pro výzkum dítěte a Pedologický ústav hl. města Prahy**. Ten se po válce transformuje na **Ústav pro výzkum dítěte a mládeže**. (Krejčová, 1971, s. 7) Druhým centrem nadšenců dětského výzkumu bylo Brno. Jedním z nejzásadnějších brněnských představitelů v době konání pěti sjezdů pro výzkum dítěte je František Babák. Společně s Chlupem a Uherem dávají v roce 1914 podnět ke vzniku **Československé pedagogické společnosti v Brně**. Následně na základě jejich dalších snah vzniká v roce 1921 **Společnost pro péči o dítě a jeho výzkum**, která se o dva roky později mění na **Společnost pro výzkum dítěte a péči o dítě**. Zde se pohybují další významní autoři sjezdů - Rostohar², Teyrovský a další. Ve stejném roce vzniká také na popud osazenstva prvního sjezdu **Ústav pro výzkum dítěte**, jehož přednostou se opět stal František Babák. Součástí Ústavu pro výzkum dítěte je několik sekcí: pedagogická, lékařsko-hygienická, psychologická, poradna pro děti a výzkum žactva, později vzniká také oblast výzkumu. Založena byla i vlastní knihovna. Ústav zaniká smrtí hlavního představitele Babáka.

Pro začátek je třeba upřesnit, že analýza vychází z dostupných protokolů („zpráv“) ze sjezdů. Je možné, že tyto dokumenty neobsahují všechny přednášky a nejsou zcela kompletní. Například přednášky, které autor nezaslal, nemohly být otištěny. U některých autorů není uvedeno celé jméno, pouze iniciály. Z toho důvodu nejsou u některých autorů křestní jména kompletní. Uvedené citace popisují daný text velmi výstižně, a proto jsou pro lepší pochopení čtenáře uvedeny doslova. Citace ze sjezdových protokolů jsou psány ve zkrácené formě (příjmení, protokol xx sjezdu, rok, s.).

---

² **Mihajlo Rostohar** (1878-1966), psycholog, zabýval se experimentální psychologií. Zakladatel vlastní soukromé experimentálně psychologické laboratoře a první profesor psychologie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Dílo: Studie z vývojové psychologie (1928) (Mihajlo Rostohar [online]. [cit. 2018-06-09]. Dostupné z: <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/rosth.html>)

2 První český sjezd pro výzkum dítěte

První český sjezd, ze kterého následně vzniká zpráva 1. českého sjezdu pro výzkum dítěte, se konal ve dnech od 3. do 5. července roku 1922. Pořádaly jej Společnost pro péči o dítě a jeho výzkum, Česká pedagogická společnost a Pedagogický ústav města Prahy. Co se týká odborného zastoupení, předsedou sjezdu byl jmenován profesor Masarykovy univerzity v Brně dr. Eduard Babák³, tajemníkem František Pražák a předsedou výstavního výboru Bedřich Pospíšil. Mezi zúčastněnými byli zástupci za Společnost pro péči o dítě a jeho výzkum, za Českou pedagogickou společnost dr. Otokar Chlup a František Pražák, mimo jiné také strůjci celého sjezdu. Za Pedagogický ústav města Prahy sjezd reprezentovali dr. Jindřich Matiega anebo dr. Karel Herfort.

Témata v prvním sjezdu zatím nebyla pevně rozdělena do daných sekcí. Celkem bylo na konferenci přítomno 195 účastníků, mezi kterými nechyběli zástupci z řad doktorů, profesorů, sociálních pracovníků, zástupců různých společností a jiní významní hosté. Všichni návštěvníci měli možnost vyslechnout si během tří dnů 21 přednášek týkajících se široké škály témat z výzkumů dětí, po kterých následovala diskuse.

Součástí obsáhlého programu byla mimo jiné i výstava organizovaná Českou pedagogickou společností, na které měli návštěvníci možnost seznámit se se zajímavostmi z oblasti výzkumů dítěte. Výstava byla zpřístupněna 2. července a probíhala do konce sjezdu, tedy do 5. července 1922, v Průmyslovém muzeu. Smyslem výstavy byla prezentace výsledků výzkumů dítěte. Výstava byla rozmanitá a byla rozdělena na tři hlavní části. Část první se zabývala projevy dětské duše, poskytovala návštěvníkům pohled na výtvarná díla, kresby, písmo a ruční práce dětí. Dalšími částmi byla výstava péče živočichů o mláďata a k vidění byly také mnohé výzkumné přístroje jako například ophthalmoskop k vyšetřování očního pozadí, sphygmograf k vyšetřování tepové křivky nebo pneumograf, což je dechový měřič, a další zajímavé přístroje, se kterými odborníci ve svých výzkumech měřili různé stavy dítěte. Obsahovala také různě zaměřené tabulky a diagramy.

---

³ **Dr. Eduard Babák** (1873-1926), předseda sjezdu, je považován za osobnost spojenou s rozvojem vysokého školství v Brně, spoluzakladatel a 1. předseda Společnosti pro výzkum dítěte a péči o dítě. K jeho vášním patřila mimo jiné také fyziologie, morfologie a lékařství jako takové, na jejímž základě vybudoval fyziologický a biologický ústav. (ŠMARDÁ, Jan a Karel LINHART. Edward Babák. [Http://www.archiv.muni.cz/](http://www.archiv.muni.cz/) [online]. [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: <http://www.archiv.muni.cz/historie-masarykovy-univerzity/osobnosti/historie-vedeni/63445-edward-babak>)

Postupně na sjezdu zazněla témata z různých oborů (biologického, psychologického a dalších). Některá se nedají zařadit do určité skupiny a různě se prolínají, proto nyní budou popisována bez striktního pořadí a systému.

Přednášku na téma **Vývoj studia výzkumu dítěte u nás** přednesl František Pražák. O **Pedopsychologii** jako takové promluvil dr. Otokar Chlup. Výzkumem váhy a výšky u dětí v obecné škole po dobu osmi let se zabýval Milan Šilha v přednášce **Pedagogické šetření žactva v Krásné n. B.** Vymezuje žáky (chlapce) podnormální a nadnormální dle odchylky od průměru. Tato data jsou na základě výpovědi matek srovnávána a porovnávána s vývojem v dětství (růst zubů, mluva, prodělání úrazů,...). Porovnávána je také spojitost mezi výškou a prospěchem dětí a spojitost mezi sociálními a biologickými podmínkami. Na vývoj dětí tak podle Šilhy velmi působí, jak zdatným rodičům a v jakých podmínkách se narodily. (Šilha, protokol 1. sjezdu 1922, s. 73-82) Jak autor píše: „Z přehledu lze poznati, že rodiče nadnormálních hochů, o nichž jsem vyvodil, že plodice děti zdatné, jsou biologicky zdatní, jsou i lépe hospodářsky situováni a mají zaměstnání samostatná, vyžadující inteligenci a způsobilost.“ (Šilha, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 81)

Citové a volní projevy dítěte debilního prezentoval Stanislav Vrána. Ten je v následné diskusi pochválen MUDr. Herfortem, a to především za pokrok a rozsáhlost poznatků o dítěti debilním. (Pražák, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 139) Vrána ve své práci popisuje odlišnosti, kterými se dítě debilní odlišuje od dítěte zdravého. Seznamuje posluchače s výraznými odchylkami v oblasti citů a vůle. Své poznatky doplňuje o krátké příběhy ze života dětí debilních a o ukázky reakcí na určité situace. Zdůrazňuje zvýšenou potřebu péče a dostupnost potřebné institucionalizace pro děti duševně úchylné. (Vrána, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 83-88)

Mnoho témat by se dalo zařadit do sekce biologicko-lékařské. Například přednáška od Josefa Krumpholce **Bibliografické záznamy z prvního roku dítěte**. Popisoval počátky života svého dítěte a rozebíral jak veškeré děje ze stránky biologické, tak postřehy psychologické. Dr. František Šeracký se podělil o své poznatky v přednášce **Barevné vidění a jeho vývoj**. Zde popsal například příčiny a vlivy, které ovlivňují barevné vidění u dětí. **Biologie dítěte - jakožto biologie ontogenesy** - byla představena prof. dr. Edwardem Babákem. Typickým příkladem interdisciplinárního přístupu v této době bylo téma **Důležitost výzkumu dítěte lékařem – vychovatelem**, které zdůraznil a popsal prof. dr. František. Hamza. Ve své přednášce klade především důraz na důležitost propojení lékařských poznatků a výchovy.

K vyšetřování chrupu dítěte přispěl prof. František Bažant. **Inteligenci** se zabývali dr. R. Souček a dr. Cyril Stejskal. Prof. Kubálek v následné diskusi vyzdvihuje potřebu zvýšené pozornosti k inteligenci hlavně k dětem na hranicích škály, tj. podprůměrným a nadprůměrným. (Pražák, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 140) **Statistické a korelační studie o vlohách školních dětí** odprezentoval doc. dr. Brožek. Dr. Václav Příhoda z České Třebové popisuje **Vliv zkoušky na pracovní efekt žákův**. Autor zde analyzoval skupinu dětí a zkoumal, jak na ně působí zkouška, o které bylo dopředu řečeno, že je velmi důležitá, a její následné působení na nervovou, fyzickou a psychickou stránku. Tato přednáška sklízí kritiku ze strany prof. dr. Stejskala a prof. Babáka, kteří označují metodu výzkumu za nedostatečně spolehlivou. (Pražák, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 138) O slovní zásobě ve svém příspěvku **Slovní zásoba českého dítěte v německé škole** pohovořil František Čouha. Prof. Jaroslav Kallab přednáší o **Sociální péči o mládež a výzkumu dítěte**. Pavla Kříčková z Brna představila **Dítě školy mateřské po stránce výzkumné**. Popisuje pobyt jedináčků v mateřských školách a jejich odlišnosti od dětí s více sourozenci. Upozorňuje na zdravotní stav dětí, kde i ona zmiňuje velice špatný chrup u malých dětí, a navazuje tak na urgence prof. dr. Františka Bažanta. Dále podává soupis nemocí, se kterými se zkoumané děti již setkaly, či jejich fyzické a psychické proporce a na některé špatné podmínky, kterým jsou městské děti vystaveny. (Kříčková, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 106-114) **Studie smyslu pro výzdobu v dětských spontánních kresbách** představil Rudolf Čermák. Na kresbách dětí si všímá typických rysů a výstředností ve zdobení, které děti ve svých výtvorech užívají. Sleduje vývoj děvčete a postupnou změnu jeho tvořivosti po přestěhování z venkova do města. (Čermák, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 114-120) **Příspěvky k výzkumu jinošství** zmínil J. Dolanský, který dobu jinošství popisuje jako: „*Jest to nejdůležitější a nejvýznačnější doba ve vývoji člověka, kdy v těle i duši dějí se pronikavé změny.*“ (Dolanský, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 125) Popisuje změny probíhající u dívek a chlapců a zmiňuje velký význam ve vývoji mladé generace, který zapříčinila doba světové války. (Dolanský, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 125-129) **Český pedagogický ústav hlavního města Prahy**, jehož zakladatelem je zesnulý František Čáda, sjezdu představil docent. MUDr. Karel Herfort.

Klíčovými osobami prvního sjezdu jsou dr. Edward Babák, František Pražák, dr. Otakar Chlup nebo dr. Jindřich Matiega. Zájem o sjezd podle pořadatelů předčil očekávání a cílem do dalšího sjezdu je šířit zájem a propagovat společné snahy, aby se sjezd povedl minimálně jako ten současný.

Na závěr byly vytyčeny záměry do příštích let a sjezdů. Hlavním účelem a přáním byla pravidelnost sjezdů pořádaných v dalších letech a spolupráce pořádajících organizací. Účastníci se shodli na potřebě zřízení poradny a vědeckého ústavu a šíření výzkumu dítěte mezi disciplíny na školách přednášených. Rodinná výchova měla být organizována ministerstvy, řízení výchovy by mělo probíhat dle nejnovějších vědeckých poznatků. Další snahou bylo zřízení ústřední knihovny pro výzkum dítěte v Brně. Dále se propaguje lepší lékařská péče, více specializovaná a s lékaři přehledně vedenými záznamy o průběhu zdraví od dětského života dítěte.

3 Druhý český sjezd pro výzkum dítěte

Druhý sjezd se konal ve dnech 7., 8. a 9. června 1925 opět v Brně. Pořádala jej Společnost pro výzkum dítěte a péči o dítě v Brně, jejímž předsedou byl dr. Edward Babák, který se stal taktéž předsedou tohoto sjezdu. Místopředsedy byli Mihajlo Rostohar a J. Křivánek (předseda Ústavního spolku učitelstva moravského). Tento ročník se k radosti pořadatelů setkal s vyšším zájmem než první, který se uskutečnil v roce 1922, a zúčastnilo se ho 242 hostů, a to nejen z řad školských profesorů a učitelů.

Stejně jako u sjezdu prvního měli návštěvníci možnost zhlédnout výstavu pořádanou při příležitosti sjezdu, kde mohli vidět práci zemřelého prof. Čády a stejně jako na prvním sjezdu některé nástroje používané při vědeckých výzkumech a další exponáty.

Témata ve druhém sjezdu lze jen stěží rozdělit do určitých okruhů, neboť se často vzájemně prolínají. Témata, která zapadají do části, ve které se zabývají elementární třídou, mohou spadat do témat lékařských apod. Z tohoto důvodu budou témata popsána bez pevné návaznosti.

Význam Fysiologie pro Paedologii jako ještě nedostatečně probádanou vědu popisuje prof. Babák, který ale také upozorňuje, jak důležité je šíření poznatků a bádání v této oblasti vědění. Téma o **Metodách psychologického výzkumu** prezentoval prof. Rostohar. Po této přednášce se rozvinula široká diskuse o funkčnosti. Většina metod prošla ostrou kritikou. **Typy talentů** zmínil Augustin Vološin. Dr. Vladimír Teyrovský seznamuje návštěvníky sjezdu s tématy **zoopsychologie a paedopsychologie**, porovnává zde psychický vývoj s vývojem dalších živočichů. Popisuje například, jak se chovají různí tvorové (šimpanzi, psi, kočky, krysy) v různých situacích ve srovnání mezi sebou nebo s dítětem v nízkém věku. Inspiruje se především výsledky pokusů Hamiltona, Watsona či Davisona. Další část práce je

zaměřena na otázku, zda lze ovlivnit dědičný typ jedince, přičemž se odvolává například na Pavlovovy pokusy. Jako poslední část zmiňuje tělesné tresty a jejich fungování v rovině výchovné. Po této přednášce se opět rozvinula debata. Dr. Rostohar připouští, že experimentování na zvířatech je jistě jednodušší než na dítěti.

Ze záznamů o vývoji dítěte do třetího roku popsal své postřehy Josef Šanda. Postupně ukazuje zprvu reakce na okolí a poté jeho chování a vývoj po fyzické i psychické stránce. Při debatě sklízí uznání a obdivné komentáře svých kolegů. Na Josefa Šandu navazuje se svým pokračováním Josef Krumpholc, který v prvním sjezdu popisoval 1. rok dítěte a v tomto sjezdu navázal na **třetí a čtvrtý rok** (druhý byl zmíněn roku 1923 v „Dílně lidskosti“), který na rozdíl od Josefa Šandy popisuje o něco podrobněji.

Vzhledem k nepřítomnosti doc. Smotlarchy byl představen výtažek z jeho přednášky **Pudová snaha dítěte o přibyték**. V té se dr. František Smotlacha chtěl pokusit přítomné seznámit s touhami většiny dětí vyrobit si nějaký svůj „dům“, kde by si mohly hrát s kamarády, což popisuje jako pud vzniklý dědičností. (Smotlacha, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 48)

Grafický průběh (stereoentopie) číselné řady u dětí popisuje Ladislav Pulkrábek, který upozorňuje, že každý jedinec vnímá číselnou řadu jiným způsobem. Postupně odkrývá, s jakými řadami se v průběhu svého výzkumu nejčastěji setkával. (Pulkrábek, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 49-52) Jak sám prohlásil: *„Zjistil jsem řady vpravo, vlevo, nahoru, dolů a vpřed běžící a v těchto směrech zase mnoho variací tvaru řady: přímočaré, schodovité, zubaté, vlnité a j.“* (Pulkrábek, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 50)

Sebepozorování dospívajících žáků jako svůj výzkum představil prof. dr. K. Svoboda. Analyzoval, jak se vnímají, popisují a jaké mají postoje. Výzkumů prováděl více, a to na dětech od 11 do 20 let. Postupně ve své přednášce seznamuje s výsledky u dotazovaných dětí.

Na svůj příspěvek na 1. sjezdu částečně navazuje autorka Pavla Kříčková. Přibližuje, jak se **chová dítě - jedináček ve škole mateřské** aneb dle své praxe seznamuje posluchače s jistými odchylkami od dítěte se sourozenci. Upozorňuje na dva extrémní případy: v prvním případě je dítě maximálně utlumené, líné a málomluvné. (Kříčková, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 71) *„Druhým extrémem jsou děti příliš hybné, roztěkané, roztržité, omámené společností*

a ruchem, které nestačí v bystrosti postřehu na tolik překotných dojmů a také nemají paměti.“
(Kříčková, protokol 2. sjezdu, 1925, str. 71)

V příspěvku **Kterak hoši pozorují obrázek** autor Josef Kubálek sledoval ve svých výzkumech zrakové vjemy.

Několik přednášek bylo na druhém sjezdu zaměřeno na děti ve třídě elementární neboli třídě prvé. **Zkoumáním zásob představ a vědomostí dítěte první třídy** se zabýval František Pražák, který upozorňuje na rozdíl mezi dítětem městským a venkovským. Dalším příspěvkem týkajícím se představ byl výzkum s názvem **Šetření o asociacích představ ve třídě elementární**, kterým přispěla Olga Drahekoupilová. Výsledky svého zkoumání **Pozornosti dětí v elementární třídě představil St. Vrána**. Výzkum prováděl jak u chlapců, tak i u dívek. Popisuje, jak se různí žáci chovali, jak působili po fyziologické stránce, jak často chybovali a jakou dobu jim trvala zadaná úloha. Svůj pokus pozorovati **únavu dětí v první třídě** představil Milan Šilha, zaměřil se na výšku, intenzitu a tempo hlasu v různých denních dobách.

Dalším tématem na druhém sjezdu, které se opakovalo u více přednášek, byla dětská sexualita. Prof. dr. Otakar Teyschl se postaral o úvodní přednášku k anketě o **pohlavní výchově**. Sleduje okolnosti vývoje pohlavních pudů, u kterého má svůj velký význam nejen dědičnost, kulturní příslušnost, ale i výchova, působení společnosti, strava a další faktory. Popisuje průběh a znaky, kterými se pohlavní dospívání u dívek a chlapců projevuje. Zdůrazňuje důležitost včasného poučení ze strany své rodiny, případně školy. (Teyschl, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 115-117) S dalším tématem **Onanie dětí** navazuje Antonín Trýbl. A o **autoerotismu** přednáší prof. dr. Karel Bělohradský. Tyto dvě přednášky mají za následek dlouhou debatu o správnosti poučování dítěte rodiči a pedagogy o přístupu k sexualitě aj. (Trýbl, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 193-198)

Některé duševní a nervové poruchy dítěte a jejich profylaxe neboli přednáška prof. dr. Ladislava Haškovec pojednává o chorobách: *„jež vznikají následkem nedostatečného vývoje, dědičné a rozené přítěže.“* (Haškovec, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 127)

Poznámky k „pokusným třídám“ zaváděným v Praze prezentuje prof. dr. Antonín Heveroch, jenž upozorňuje na potřebu zvýšené pozornosti věnované nejen dětem podprůměrným, kterým se dostává péče ve školách pomocných, ale také dětem nadprůměrným a výjimečně nadaným. Školy s „pokusnými třídami“ lze přirovnávat

k dnešním alternativním směrům a snahám. Heveroch zmiňuje různé názory, klady a zápory. Zdůrazňuje však absenci řádu v těchto „třídách“, kterou vidí jako velký problém. (Heveroch, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 133-140) „*Soužití je podmíněno společenskými řády, jich pravidlům se musí každý naučiti a musí si je nacvičiti, aby mu přešly do masa a krve, aby se mu stalo správné konání automatickou funkcí.*“ (Heveroch, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 140) **O pudech** přednášel univ. docent MUDr. Karel Herfort. Jako příklady svého pozorování uvádí některé zkušenosti z chování u blíže sledované zvěře a zobrazuje, jak pudy vznikají z biologického hlediska. (Herfort, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 141-145)

Mezi lékařská a s nimi související témata v druhém sjezdu lze zařadit: **Výsledky šetření chrupu u 150 dětí 1. třídy obecných škol v Brně**, které sděluje v návaznosti na svou přednášku na prvním sjezdu prof. dr. František Bažant. **Charakteristika tuberkulózního dítěte** byla přednesena prof. Františkem Hamzou. **Vyšetřování ústroje sluchového a hořeních cest dýchacích u školních dětí** bylo tématem prof. dr. Františka Ningera. **Patlání a jeho příčiny** jako problém dětí popsal Hubert Synek. Svůj **výzkum dítěte a prakt. sociální péče** přednesl Ladislav Němeček, kde navazuje na přednášku s názvem Sociální péče o mládež a výzkum od prof. dr. Kallaba z 1. sjezdu.

Na sjezdu dále zazněla tato témata: **Vliv dob válečných na školní mládež, Zkušenosti z půlletní práce v záchraně spolku pro nápravu mravně zkažených dívek a Některé zvláštnosti dětské progresivní paralysy**. Tyto přednášky však nejsou uveřejněny ve zprávě ze sjezdu, neboť nebyly autorem zaslány.

4 Třetí sjezd pro výzkum dítěte v Praze

Třetí sjezd pro výzkum dítěte se nekonal v Brně, jak bylo přáním pořadatelů, ale poprvé v Praze. Pořádán byl ve dnech 30. a 31. října a 1. a 2. listopadu roku 1926. Sjezd vznikl za účasti a s podporou několika společností: Pedagogickou jednotou Komenského v Praze, Společností pro péči o dítě a jeho výzkum v Brně, Ústavem pro výzkum dítěte a dorůstající mládeže (Pedologický ústav) v Praze, Spolkem pro péči o slabomyslné v republice Československé v Praze a Školou vysokých studií pedagogických v Brně. Předsedou sjezdu byl zvolen Josef Zeman⁴, místopředsedy se stali doc. MUDr. Karel Herfort, univ. prof. JUDr. Dobroslav Krejčí a řed. Alois Vaňura.

Vzhledem k faktu, že k tomuto sjezdu byla vydaná pouze malá brožurka, kde jsou uvedeny víceméně pouze hlavní informace a vypsána jednotlivá témata, nelze jednotlivé myšlenky autorů analyzovat a blíže porovnat s myšlenkami autorů z jiných sjezdů, které jsou popsány obsáhleji.

Na tomto sjezdu jsou poprvé určeny pevně dané sekce, do kterých jsou zařazena jednotlivá témata. První sekcí, které předsedal Josef Kubálek a jejími místopředsedy byli dr. Fr. Šeracký a uč. Marie Kühnelová, byla sekce psychologicko-pedagogická. Druhá sekce s předsedou doc. MUDr. Karlem Herfortem a místopředsedy MUDr. J. Veselým a MUDr. L. Lukášovou byla sekcí biologicko-lékařskou. A poslední byla sekce za úchylnou mládež, která se dále dělila na témata zaměřená na děti mravně vadně vedená řed. Aloisem Zikmundem, pro slabomyslné vedená ředitelem Josefem Pokorným, pro mrzáčky řed. Aug. Bartošem, pro hluchoněmé řed. Melicharem Bednáříkem a pro slepé řízená řed. Antonínem Slepíčkou.

Součástí sjezdu byla opět výstava, které předsedal inspektor Josef Zeman. Zaměřila se na témata týkající se pedologického výzkumu dítěte, dále se zabývala činnou školou mateřskou, obecnou, měšťanskou i střední a v poslední řadě školami a ústavu pro mládež úplnou a zdravotně-sociální péčí.

---

⁴ **Josef Zeman** (1867-1961) byl považován za významnou osobnost v počátcích speciální pedagogiky. Zajímal se především o otázky slepectví, kde se angažoval u propagace zřízení slepeckého muzea. To se však nedočkal zdárného konce, nicméně vyšlo několik jeho děl zabývajících se touto problematikou: Svět nevidomých, Kultura slepců aj. (SMÝKAL, Josef. Kdo byl Josef Zeman. [Http://www.braillnet.cz](http://www.braillnet.cz) [online]. [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: <http://www.braillnet.cz/sons/casopis/2001/zora05.htm>)

I. sekce psychologicko-pedagogická

V I. sekci psychologicko-pedagogické představil již první den MUDr. Jindřich Matiega téma **Úkoly a nesnáze tělesného vyšetřování školní mládeže**, ve kterém vymezuje tři skupiny účelů (antropologická, zdravotnicko-lékařská, pedagogická), kvůli kterým se do té doby konala vyšetřování dítěte. (Matiega, protokol 3. sjezdu, 1926, s. 5) Univ. prof. dr. In. Arn. Bláha popisuje **Problémy a úkoly sociologie dětství. Psychologický výzkum dítěte od 3 do 6 let** objasnil doc. dr. František Šeracký (as. J. Remeš), který také přednesl psychogram pátého školního roku. **O vývoji dětských představ** pohovořil univ. prof. Dr. Mihajlo Rostohar. Prof. Josef Kubálek se zabýval tématem **Z pedologické práce na cvičné škole. K psychologii dětské hry** přispěl svou přednáškou Frant. Pražák. Autorem příspěvku **Měření zásoby slovní u dětí** byl doc. dr. Václav Příhoda. Stanislav Vrána prezentoval **Výzkum psychických základů mravní výchovy**. Univ. prof. dr. Otakar Chlup se zabýval **Děťmi nadanými a zvláště nadanými** a doc. dr. Vilém Foster tématem **O mezích žákovy spontaneity ve vyučování**. Třetí den zahájila přednáška Doc. Františka Šerackého **Psychologicko-pedagogický výzkum školy občanské**, následoval prof. dr. Jiří V. Klíma a jeho **Typologický prozkum žactva české střední školy**. Doc. dr. Příhoda popisuje **Výsledky výzkumů na rasové rozdíly v inteligenci, Nadání žáků přicházejících na střední školu** dr. Cyril Stejskal. V tématu týkajícího se mateřských škol představují reformní snažení doc. dr. František Šeracký - B. Morávková. Několik přednášek bylo věnováno tématu činných a národních škol. **Metody vědeckého bádání a školu činnou** zobrazil prof. Rudolf Plíšek. **Psychologické zdůvodnění významu vyučování domácím naukám v národní škole** přednesla Marie Vítová. O. Kriebel se zasazoval o **Jednotné osnování učiva na škole národní** – jako základní pilíř snah o činnou školu. V pondělí přednesl poslední z přednášek k tématům psychologicko-pedagogickým prof. dr. Jiří V. Klíma, a to **Hnutí estetickovýchovné a jeho význam pro rozvoj činné školy u nás**.

II. sekce biologicko-lékařská

V II. sekci biologicko-lékařské doc. dr. Artur Brožek přijel na sjezd představit **Ukázku studia vloh a vlivů okolí v rodokmenech**, MUDr. L. Lukášová zmiňuje **Význam školy pro tělesný vývoj dítěte**, což zdůrazňuje především vzhledem k menší době povinného sezení ve školních lavicích v činných školách. (Lukášová 1926, s. 8-9) Doc. MUDr. Václav Jedlička popisuje **Vztah aparátu endokrinního ke vzrůstu těla a jeho harmonické**

diferenciaci dítěte ve škole. Mudr Fr. Kafka přednáší o **Schizoidní poruše a pubertální psyché.** MUDr. V. J. Prošek promluvil **O dětských Astheniích.**

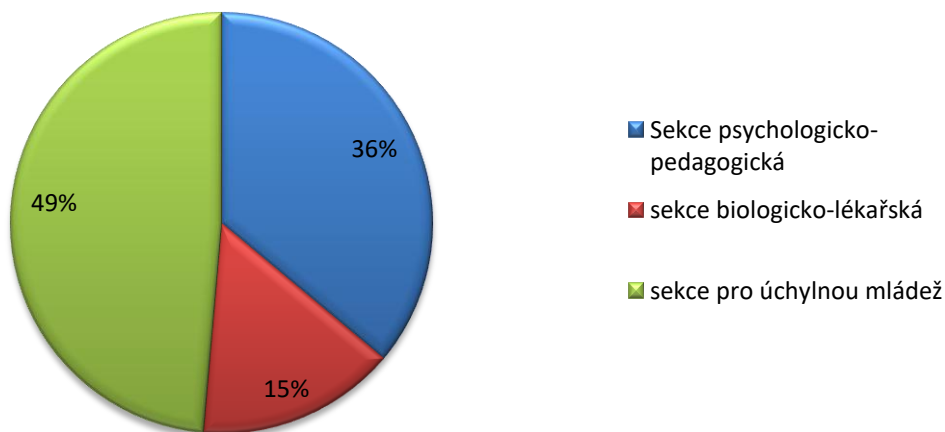
I na třetím sjezdu hovořilo několik autorů o zásadních tématech sjezdů minulých, a to z oblasti lékařství - o chrupu a tuberkulóze. Doc. MUDr. Duchoslav Panýrek, školní chef-lékař, hovořil o **Tuberkulose školní mládeže,** na MUDr. Panýrka navazuje MUDr. Aug. Hoffmann s tématem **Tuberkulosa ve škole a její léčba.** Již potřetí se svou přednáškou vystupuje MUDr. František Bažant, tentokrát se vyjadřuje k **Problémům péče o chrup.** MUDr. Jan Veselý zdůrazňuje **Význam zdravotní péče o dítě předškolního věku, Organizace zdravotní péče o dítě ve věku školním** byla představena MUDr. Aloisem Gutwirthem. MUDr. Josef Frantál popisuje **Příčiny sociálně- zdravotní opuštnosti dítěte na Podkarpatské Rusi.**

III. sekce za úchylnou mládež

V sekci III. (sekce za úchylnou mládež) se objevila široká škála témat. Mládeží mravně vadnou se zabýval univ. prof. MUDr. Antonín Heveroch, který popisuje **Charakterové změny postencephalické,** Jan Schneider přichází s tématem **Cestou k prostituci** a na základě materiálů poskytnutých policejním ředitelstvím v Praze popisuje možné příčiny a důvody mravního poklesu mládeže. (Schneider, protokol 3. sjezdu, 1926, s. 11-12) Dr. Cyril Stejskal popisuje **Žáky nápadné a obtížné na měšťanské a střední škole.** JUDr. Emil Lány hovoří o **Zločinnosti mladistvých** a jejich vězeňské výchově u nás, další téma zaměřené na trestné soudnictví - **Směrnice nového zákonodárství o mladistvých provinilcích** - představuje univ. prof. JUDr. Albert Milota. O **Problémech výchovy mládeže mravně vadné** hovoří Alois Zikmund. A blok zakončuje František Slíva, odb. učitel, s tématem **Tělesná výchova základem nápravné výchovy mládeže mravně vadné. Slabomyslnou mládeží** se zabýval doc. MUDr. Karel Herfort vysvětlující sjezdu význam rodokmenů slabomyslných, dr. Cyril Stejskal popisuje osudy slaboduchých dětí v našich školách. J. Zapletal (ředitel pomocné školy) přichází s tématem povolání a pokračovací škola pro slabomyslné. Jaroslav Pokorný seznamuje s **Útulky při pomocných školách,** s **Významem a druhy rytmiky na pomocné škole** vystupuje Bohumil Zelenka. Několik autorů se zabývalo tématy týkajícími se problematiky pomocných škol. **Smysl osobních listů a jejich schéma na pomocné škole** nastiňuje Jarmila Říhová-Kunová. Problém **Theorie a praxe na pomocné škole v rámci školy činné** přednáší R. Josef. Vlasta Novotná popisuje **Princip slabikáře pro pomocnou školu.** Část této sekce pro úchylnou mládež se zabývala

tématy zaměřenými na mrzáčky. Přispívajícími k tomuto tématu byli MUDr. František Burian hovořící o **Vadách, které mohou být léčeny plastickou chirurgií**, dále doc. MUDr. O. Schulz, který přednášel o **Léčení vad po kostní a kloubní tuberkulóze**, Aug. Bartoš analyzoval **Duševní profil dítěte zmrzačeného**, Karel Prýgl **Stav primérních duševních funkcí u dětí zmrzačených**, Jan Chlup, mimo jiné ředitel ústavu pro zmrzačené, přednesl **Základní pojmy péče o mrzáčky**. Dalším tématem byly děti hluchoněmé, zde Josef Zeman popisuje **Dítě hluchoněmé v pedometrii**, z **Psychologie dětí a hluchoněmého** vychází Viliam Gaňo. Jaromír Flegl přednesl příspěvek o **Reedukaci sluchu z hlediska pedagogického**, dr. J. Pelikán seznámil s **Fonetikou ve službách národní školy**, doc. MUDr. Miloslav Seeman popisuje **Příčiny opožděného vývoje řeči**, Jaroslav Pouzar zobrazil **Nepřavé hluchoněmé**, Hubert Synek **Děti nedoslýchavé v našich školách**. Štefan Sobolovský si připravil téma **Hluchonemí žiaci v činné škole**, Melichar Bednařík seznámil s **Pokračovací školou pro hluchoněmé** a zdůraznil tehdejší absenci těchto škol a jejich potřebu.

Nejčastěji se objevujícími autory na třetím sjezdu byli dr. Cyril Stejskal a doc. dr. František Šeracký, oba hovořili celkem čtyřikrát. Dvěma přednáškami přispěl dr. Otokar Chlup a dvě přednášky uvedli také řed. Aug. Bartoš, doc. MUDr. Herfort, Klíma a Josef Zeman.

Graf 1 Zastoupení jednotlivých sekcí

Z grafu vyplývá, že na třetím sjezdu bylo nejvíce témat zaměřeno na problematiku úchylné mládeže. Tou se zabývalo 35 témat. Pouze 11 přednášek bylo na tomto sjezdu zaměřeno na biologická a lékařská témata. Celých 26 témat pak bylo pedagogicko-psychologických. V grafu nejsou uvedeny přednášky v plénu.

5 Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte

Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte se konal v roce 1930 v Bratislavě. Tím byla zdárně podpořena snaha vyslovená v předchozím sjezdu, a to přinést zájem o výzkum dítěte i na Slovensko. Sjezd byl pořádán Pedologickým ústavem v Praze, Pedologickou jednotou Komenského v Praze, Spolkem pro péči o slabomyslné v republice Československé, Společností pro výzkum dítěte v Praze, Českou pedagogickou společností v Brně, Pedagogickou společností slovenskou v Bratislavě, Spolkem učitelů a přátel mládeže mravně vadné, Školou vysokých studií pedagogických v Praze a Školou vysokých studií pedagogických v Brně. Každý z ústavů měl na sjezdu své zastoupení. Předsedou sjezdu byl stejně jako v tom minulém zvolen min. inspektor Josef Zeman. Místopředsedy současného sjezdu se stali dr. Stanislav Kamarýt, univ. prof. dr. Mihajlo Rostohar, vl. Radca Ferdinand Písecký. Bratislavský sjezd byl stejně jako sjezd třetí rozdělen na předem určené sekce.

Za nesporný úspěch byl považován velký počet účastníků nejen z Čech, Moravy, Slovenska či Podkarpatské Rusi, ale také z Jugoslávie.

I. Sekce biologicko-lékařská

Na čtvrtém sjezdu přednášeli v sekci biologicko-lékařské tito hosté: doc. MUDr. Jiří Malý popsal **Somatické poměry mládeže na Podkarpatské Rusi**. Sledována byla výška a váha u dětí ve stáří od 6 do 14 let, v podmínkách meziválečných se hledělo především na stravovací podmínky. Dále autor porovnává svůj výzkum s výsledky jiných měření s dětmi pražskými a bratislavskými. Jak píše autor: „*Shrneme-li výsledky tohoto šetření, můžeme říci, že celkem neměla válka se svým nedostatkem výživy katastrofálního vlivu na tělesný vývoj podkarpatské mládeže.*“ Nicméně přes shrnutí MUDr. Malého, pro oko laika nepatrné rozdíly a větší váha a výška u pražských a bratislavských dětí opravdu jsou. (Malý, protokol 4. sjezdu 1931, s. 79-85) Dalším probíraným tématem byla **Korelace tělesné a duševní způsobilosti u žactva pokusné měšťanské školy** od MUDr. Ludmily Lukášové. Dr. Vojtěch Fetter posuzoval **Poměr váhy ku výšce vsedě jako pomůcka k ocenění tělesného stavu dítěte**. Následovaly přednášky s velmi diskutovaným tématem - otázka zdraví dětského chrupu. Jako první opět vystoupil se svou přednáškou týkající se chrupu prof. František Bažant, tentokrát popsal **Význam vnitřní sekrece a vitamínů pro vývoj zubů a pro jejich zdraví**. Po něm následovala přednáška as. dr. Josefa Konupčíka **Péče o chrup dítěte v době předškolní** a sekci týkající se chrupu završil as. dr. Radkovec s tématem **Turnerovy zuby**. Následovala témata týkající se nemocí. Jako první prezentoval své

výzkumné výsledky Dr. Josef Frantál a popsal **Choroby opuštěných dětí Podkarpatské Rusi z hlediska geograficko-etnického**. Dalším vstupem byla krátká přednáška Dr. Václava Pejše **Primární tuberkulóza penisu po obřízce**, který upozornil na případ tříapůlletého chlapce, který zemřel na onemocnění tuberkulosou po vykonání obřízky. MUDr. Alois Gutwirth sjezd navštívil s tématem **Škola a boj proti tuberkulóze**. Zde vylíčil způsoby, jakými se může jedinec tuberkulózou nakazit, dále pak například stádia průběhu nemoci. Popisuje i působení školy: *„Škola se účastní boje proti tuberkulóze jednak expoziční profylaxií, která chrání školní děti před možností tuberkulózní nákazy, jednak dispoziční profylaxií, která chrání každé dítě před všemi škodlivými vlivy oslabujícími vzdornost organismu, a současně se snaží zvýšiti a zesílit obranné síly těla proti tuberkulosní infekci.“* (Gutwirth, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 131) Také akcentuje veškerá opatření, která by škola měla zajišťovat, aby se ve škole mezi učiteli a žáky nešířila nákaza. (Tamtéž, s. 128-137) Svou tematikou zčásti navazuje MUDr. Vladimír Dvořák a popisuje **Zdravotní význam školy v přírodě**. I škola v přírodě může být dle Gutwirtha jedním z preventivních kroků v boji proti tuberkulóze. Dvořák vidí problém každodenního sezení dětí v uzavřených prostorech a následné špatné působení na zdravotní stav. Popisuje fungování a typy škol v přírodě. Zdůrazňuje, že nejen celoroční škola v přírodě, ale také pouze několikrát za rok působí velmi dobře na zdravotní stav dítěte. Doc. MUDr. Miroslav Křivý s přednáškou **Pocit méněcennosti ve věku dětském** přibližuje, jaké skutečnosti mohou vyvolat pocity méněcennosti, a zdůrazňuje opatrnost a pečlivost vychovatele k takovýmto dětem, mezi které podle jeho slov patří takřka všichni v období dětského věku. (Křivý, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 117-122) V poslední přednášce sekce lékařské docent dr. Alojz Chura ukazuje v příspěvku **Neuropathia u dětí, její příčiny, vývoj a therapia**, co obnáší tato choroba, co způsobují rodiče špatným přístupem k dětem a že velkou úlohu u neuropatie dětí hrají například cukry. (Chura, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 122-127)

II. Sekce sociologická

V sociologické sekci svou přednáškou **Prostředí dětí, jeho výzkum, vliv a úprava** přispěl Milan Šilha, který seznamuje s prostředím, jež ovlivňuje dítě, zmiňuje druhy prostředí a popisuje, jak působí prostředí na duši člověka (Šilha, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 145-167)

(V této sekci nás autoři blíže seznámili s dětmi v Americe nebo s dětmi cikánskými)

Na Šilhu navazuje přednáška Františka Pražáka **České dítě v Americe**. Na základě sesbíraných dat od žáků z Chicaga a New Yorku například zjišťuje, že se české děti

v Americe lépe stravují, jsou tělesně vyspělejší nebo že čtou častěji než děti vyrůstající a žijící u nás. (Pražák, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 167-173) **Tělesný a duševní vývoj cikánského dítěte** popisuje Dr. František Štampach. Zabývá se otázkou odlišnosti cikánského dítěte v otázkách vývoje od dětí českých nebo slovenských. Důsledky nižší průměrné výšky či menšího průměru hlavy u cikánů pak přisuzuje nižšímu sociálnímu postavení, horšímu stravování, ale i kulturním predispozicím. Celkově hodnotí špatně prostředí, ve kterém cikáni žijí, a označuje ho za společensky primitivní. Zdůrazňuje zvýšenou potřebu pozornosti věnovanou cikánským dětem a zřízení nápravních zařízení. (Štampach, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 174-177) Jak píše: *„Zločinnost cikánů jest mnoho zaviněna dosavadní izolací cikánské mládeže, nedostatkem péče o jeho zdravý duševní vývoj, vedle i nepříznivého sociálního postavení. Jest to začarovaný kruh, z něhož vyjde dítě cikánské jen s pomocí školy.“* (Štampach, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 177) Téma **České dítě na slovenské škole** popsal Dr. Karel Golář. **Prostředí bratislavského dítěte na stát. měst. školách slovenských šk. r. 1929-30** zobrazila Marie Matějovská, **Poznatky z všestranného výzkumu žactva pokusných škol v Praze** vybral dr. Cyril Stejskal, který provedl výzkum na 160 žácích dvou pražských škol městské periferie, aby porovnáním jejich rodinných podmínek zjistil, proč jsou některé děti duševně i tělesně méněcenné. Zjistil, že děti periferie mají horší průměrnou inteligenci, horší fyzickou zralost a většinou neúplnou rodinu bez uspokojivých příjmů. Východisko vidí v reformě. Jak autor prohlašuje: *„Jedině vhodná reforma v takových oblastech bude ta, která postaví do popředí soustavnou péči o zdraví a o mravní výchovu proletářského dorostu, která bude více myslet na děti než na učebné předměty, které budou spíš předmětem pozorné individuální péče tělesné a duševní než materiálem k hromadnému didaktickému obrábění.“* (Stejskal, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 215) Jako další dr. Rudolf Mudroch seznámil přítomné se svou přednáškou **Pastorek**. Touto přednáškou částečně navazuje na přednášku dr. Cyrila Stejskala, neboť opět zkoumá vliv rodinného prostředí na dítě. Konkrétně sleduje, jakým způsobem jej ovlivňuje rodinný rozvrat. Zjišťuje, že dítě z „defektních rodin“ nestačí intelektuálně a problémy se pak častěji vyskytují jako defekty mravní. Po této přednášce opět tematicky pokračuje odb. učitel Josef Och se svou přednáškou **Mravní úchylnost dětí na periferii velkoměsta**. Zjistil například, že děti na periferii nepovažují některé činy za nemravné, neboť je vnímají jako běžné, protože je odmalička vidávají ve svém okolí. Opět popisuje špatné rodinné podmínky, ve kterých děti žijí. Jako příklad uvádí nekompletní rodinu, jednu místnost obývanou šestičlennou rodinou, někdy dokonce bez oken. (Och, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 228-231) Jak dodává: *„Ve valné většině však jedinou příčinou mravní úchylnosti dítěte periferie je mravní zavadlost celého*

prostředí“ (Och, protokol 4. sjezdu, 1931, str. 230) V další přednášce s názvem **Ulice a periferie** popisuje Jan Schneider různé úryvky ze života lidí bez přístřeší, tuláků, žebráků, lidí znevýhodněných a dalších. Z jeho přednášky vyplývá, že nejsou včasná opatření u dětí mladistvých a jaká špatná péče se dětem potřebným dostávala, ať z důvodu naplnění kapacity institucí, nebo nedostatku financí. (Schneider 1931, s. 232-239) Následovala přednáška JUDr. Františka Kočího **Rodina - ústav k převýchově mravně porušené mládeže**, ve které porovnává výhody a nevýhody rodinné a ústavní péče. V poslední přednášce sociologické sekce vymezil Augustin Bartoš **Psychologické základy sociální výchovy zmrzačených**, kde popisuje, jaký vztah má dítě ke společnosti po svém fyzickém a psychickém utrpení kvůli nějakému prožívanému nebo prožitému defektu. (Bartoš, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 245-249)

III. Psychologická sekce

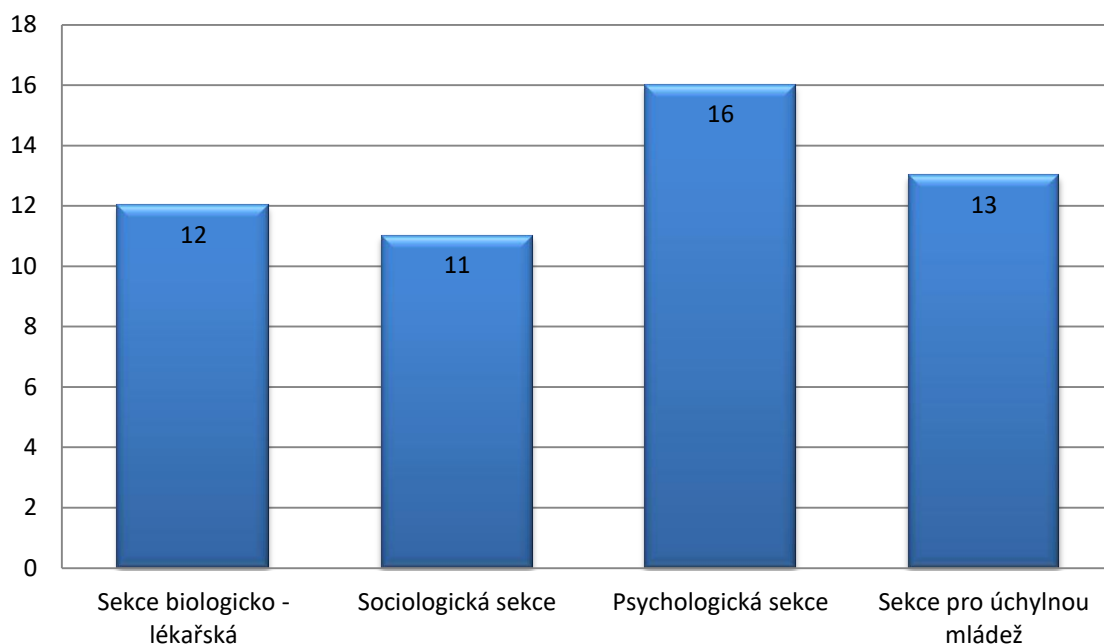
V psychologické sekci prof. dr. Josef Hendrich představil literární dílo **Matčín deník Eleny Šoltésové**. Toto psychology velmi oceňované dílo ukazuje vývin dětské duše. Autorka v tomto „deníku“, zapisovaném původně pro rodinné účely, sleduje vývoj svých dvou dětí. Dcery Helenky, která jako malé dítě zemře, ale také syna Ivana, o kterém píše v době jeho studií. Jak konstatuje Hendrich: *„Toto období přesahuje již zájem ryze psychologický, ale jest neméně zajímavé jako dokument pro tehdejší poměry školské a jako lidský dokument.“* (Hendrich, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 254) Na konci sjezdu byl autorce představenstvem poslán pozdravný telegram s vysloveným uznáním. Dr. Stanislav Kamarýt v další sjezdové přednášce představil výzkum **Nejranější vzpomínka septimánů**. Vychází z celkem 149 výpovědí septimánů o jejich prvních vzpomínkách. Mapuje, v kolika letech se odehrála jejich první vzpomínka a jaké při ní byly vyvolané pocity. Prof. Dr. Mihajlo Rostohar popsal, **Jak se vyvíjí u dětí konkrétní pojem předmětu** a v další přednášce **Vývoj obecných pojmů u dítěte**. Dr. Ferdinand Kratina zohledňuje na základě svých výzkumů **Eidetickou vlohu u mládeže** a doc. dr. Jan Uher **Metodu individuálního výzkumu kresebných projevů dítěte v době předškolní**. Popisuje teorii prvních kreseb a přikládá kresbičky svého dítěte. U tématu kreseb zůstává i Rud. Čermák s přednáškou **Estetické hodnocení kreseb dětmi pěti- až šestiletými**. Popisuje výzkum sta vyšetřovaných dětí, které měly nejdříve nakreslit obrázek a poté hodnotit obrázky nakreslené ostatními. Následně proběhlo posouzení, jakým způsobem děti hodnotí ostatní výrobky. Další ze série témat přednesl František Češka - **Psychologický základ věcného kreslení**. Popsal, jakým způsobem děti na základě svých představ kreslí obrázky z jakých pohledů, jak správně dokážou kreslit podle názoru prostorově nebo z paměti

plošně. Prof. Jos. Vydra v další přednášce zdůraznil **kmenové rozdíly ve výtvarném nadání dětí**. Porovnal rozdíly mezi dětmi slovenskými, německými, maďarskými, židovskými a cikánskými, ale také mezi dětmi venkovskými a městskými nebo dětmi z hor a dětmi z roviny. (Vydra, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 311-313) **Představa a výkon v elementárním psaní a kreslení** od E. Strnada je přednáška popisující důraz kladený na psaní a kreslení žáků dle předlohy, kterému se učí od nástupu do školy. Prof. Josef Kubálek vystoupil s přednáškou na téma **Jak se děti učí číst**. Vylíčil zásadní rozdíly mezi výukou čtení u nás a v systémech fungujících v USA. Fraňo Musil navazuje s přednáškou **Vývoj čítania u začiatčnikov**. Popisuje reakce dětí na četbu, množství načteného textu při učení, jejich techniky, kvalitu materiálů, působení jednotlivých faktorů a další. (Musil, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 234-244) Dr. Jaromír Parma představil téma **Psychologická analýza cviku a únavy při duševní práci dětí třídy elementární**. Dr. O. Kriebel popsal **Výsledky demonstrační a pracovní metody v přírodovědě**. Zaobíral se rozdílem mezi počtem žáků, kteří si pamatovali látku pouze odvykládanou v době vyučování učitelem, a počtem žáků, kteří mohli s učitelem dané věci vidět („zažít“) na vlastní oči a formou skupinové práce následně vypracovali úkoly v přírodě. Výsledky byly pozitivnější u druhé varianty. (Kriebel, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 356-359) **Obtíže charakterologického výzkumu pubertního období** popsal Miroslav Skořepa, Oldřich Vodnařík přednesl přednášku **Náboženský život našich dětí**, ve které odprezentoval výsledky výzkumu u žáků měšťanské školy v Brně-Židenicích. Uvedl například, že pouze 33 % žáků se postavilo kladně k náboženství, součástí přednášky byly také shrnuté výpovědi žáků a jejich vyjádření k náboženství. (Vodnařík, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 366-371)

IV. Sekce pro úchylnou mládež

Poslední sekcí byla sekce pro úchylnou mládež. Tato sekce obsahuje 13 témat, o kterých se na sjezdu jednalo. Josef Zapletal představuje své téma **Úchylné děti v zemi Moravskoslezské**. Uvádí statistickou tabulku (nedokončenou), ve které udává počty úchylných dětí v zemi Moravskoslezské a seznamuje s institucionalizací působící na podporu těchto jedinců. Sděluje, že děti se v zemi Moravskoslezské rozdělují dle jejich stavu na děti: idiotské, imbecilní, debilní, epileptické, hluchoněmé, velmi nedoslýchavé, nedořečené, zcela slepé, na 1 oko slepé, silně krátkozraké, zmrzačené, mravně vadné a mravně ohrožené - jinak vadné. Ty se podle jejich odchylky zapisovaly do zavedených archů, které sloužily k mapování počtů a celkové situace. Na základě výsledků statistického šetření upozorňuje Zapletal na nedostatek pomocných tříd. Dalším tématem navazuje Josef Pešina, a to **Statistikou dětí úchylných na Podkarpatské Rusi**. Pešina vykazuje statistické šetření,

kde se zaměřuje na různé stupně úchylných dětí. Do osobních listů je zapisují učitelé, správci škol nebo lékaři. Vyšetřeno bylo celkem 92 518 dětí. Jaké jsou hlavní příčiny úchylnosti dětí dle výzkumu Josefa Pešiny? „*Jako hlavní příčiny uvádí se v osobních výkazech dědičnost, degenerace, chronický alkoholismus (pije se obyčejný denaturovaný líh – barvený a oslazený, pod názvem „derevljanka, „mandra“), blízké příbuzenství (zejména nápadné v Německé Mokrém, uzavřené vesnici horské obývané švábskými Němci, kteří po několik generací žení a vdávají se mezi sebou), endemické nemoci, zejména tyfus, epidemické nemoci, zvláště syfilis, zejména rozšířený v Maroši, v rachovském okrese, který vykazuje značně vysoká čísla úchylných dětí.*“ (Pešina, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 389) Jako další příčiny uvádí sociální rodinné a hmotné zabezpečení. Výsledkem statistiky autor především ukazuje odstrašující čísla a důrazně upozorňuje na často silně nedostatečnou institucionalizaci. (Pešina, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 380-391) Rud. Kratochvíl v příspěvku **Školstvo pre úchylnú mládež na Slovensku** popisuje ve třech částech slovenské školství, kroky doposud provedené a kroky plánované pro nejbližší budoucnost. Dr. Ferdinand Škaloud přidal **Somatologický výzkum úchylných dětí na Podkarpatské Rusi**, ve kterém popisuje tělesný vývoj u úchylných dětí. Zaměřuje se na výšku, váhu, stav chrupu nebo třeba obvod hrudníku či hlavy a poměruje je s výsledky měření u dětí zdravých. Následná přednáška Dr. Viléma Chmelaře měřila **Dobu sensomotorické reakce jednoduché a složené u dětí tělesně normálních a abnormálních**. Doc. Dr. Mikuláš Mikula popsal **Vady tělesné a jejich vliv na duševní vývoj dítěte**, MUDr. Věra Kutvirtová **Infekční choroby a poruchy řeči u dětí**. **Hluchoněmými dětmi cikánskými** se zabýval Stefan Sobolovský, Domináta Hoňková seznámila sjezd s **Českým zkratkopisem v Braillově písmu pro nevidomé**, MUDr. Karel Herfort popsal problém **Degenerace ve světle genetiky**. Dr. Stanislav Vomela zkoumal **Poruchy činnosti štítné žlázy v dětském věku**, M. Rostohar prezentoval **Vývoj představy u dítěte slabomyslného** a odborná učitelka Jarmila Říhová–Kunová přednesla text o **Pozorování slabomyslných v pomocných školách**.

Graf 2 Zastoupení jednotlivých sekcí

Z grafu vyplývá, že zastoupení jednotlivých sekcí bylo rovnoměrné. Nejvíce přednášek bylo v sekci psychologické, nejméně, 11 přednášek, v sociologické sekci. Započítány nejsou přednášky v plénu.

Celkem čtyřikrát vystoupil ve sjezdovém programu se svou přednáškou M. Rostohar. Dvě témata představili docent dr. Alojz Chura a dr. Cyril Stejskal. Ostatní autoři přispěli pouze jednou přednáškou.

V závěrečném usnesení bylo vytyčeno několik souhrnných cílů. Prvním jednotným stanoveným cílem bylo zřízení, případně vybavení stávajících Pedagogických ústavů. Dále byly vysloveny snahy za účelné organisování vysokoškolského vzdělání, kde se ovšem nesmí zapomínat na užití pedologie, zavedení kurzů pro nápravnou pedagogiku, jako nápravu doposud nedokonalé přípravy učitelů speciálních škol, zavedení pedagogického rozhlasu, který by měl za úkol informovat o správném vedení dětí, a za stejným účelem aby byla zavedena výchova po rodinný život.

Další cíle vyplynuly ze stanovených sekcí. V sekci biologicko-lékařské byla vyslovena snaha o somatologické vyšetření studujících dětí na celém území ČSR, vybudování školního lékařství vedeného odborným lékařem znalým v oboru pedopsychologie. Celkové zlepšení školní hygieny, zřízení škol v přírodě, povinné tělesné výchovy - vše pro podporu a zlepšení

celkového zdravého vývoje dítěte. Co se týká dalších snah lékařských v návaznosti přednášek, kde se často setkáváme s přednáškami o chrupu a tuberkulóze, byla dalším stanoveným cílem zvýšená pozornost zubní hygieně a prevenci tuberkulózy jak v řadách dětí, tak mezi řadami učitelů, u kterých se má dbát také na jejich duševní zdraví.

V sekci sociologické byly vymezeny následující snahy: Větší péče o potřebnou mládež na Slovensku, ustanovení zákona o ochranné výchovné péči a možnost ujmout se dětí potřebných, odborné vyšetření dětí ohrožených zpustnutím a poskytnutí péče působící preventivně proti působení trestných činů. Projednání a přijetí nového zákona o soudnictví nad provinilou mládeží. Podpora boje proti alkoholismu. Součinnost při etnografickém soupisu.

Psychologické snahy byly vymezeny následující: Zřízení slovníku dětské řeči, zavedení dvou nepovinných hodin češtiny pro české žáky na slovenských školách, revize školní klasifikace, vydání již připraveného školního řádu pro střední školy a důraz na pozorování hudební stránky u dětí českých, slovenských, německých a maďarských.

Rovněž byly stanoveny cíle sekce pro úchylnou mládež. Požadováno bylo rovné právo všech dětí na zdraví, výchovu a štěstí života, soupis dětí úchylných nastupujících do školy pro budoucí potřebnou péči a léčbu, potřebný počet řádně vybavených speciálních škol, diferenciacie ústavů pro úchylné, vybudování pracovních kolonií pro uplatnění úchylných, zajištění řádné péče o úchylné, podpora Podkarpatské Rusi k opatření výchovy duševně úchylného dítěte, rozdělení psychopatických žáků dle jejich inteligence do potřebných ústavů, zřízení ústavu pro péči o zmrzačelé v Bratislavě, zřízení ortopedického primariátu v Podkarpatské Rusi a ústavu pro zmrzačelé a v neposlední řadě zřízení poradního sboru pro otázky výchovy úchylné mládeže.

6 Pátý sjezd (první slovanský) pro výzkum dítěte

Pátý (první slovanský) sjezd proběhl ve dnech 28 - 31. října 1933 v Brně za účasti 880 zástupců z Československa i zahraničí a jeho tématem bylo „Dítě vstupující do školy a puberty.“ Druhý slovanský sjezd, plánovaný na rok 1937 do Polska se vzhledem k zostřující se politické situaci nekonal.

Sjezd byl rozdělen na čtyři hlavní sekce a schůze plenární. První sekci biologicko-lékařské předsedal MUDr. František Zeman, který již aktivně vystupoval se svými přednáškami na minulých sjezdech. Sekci psychologickou vedl předseda prof. Josef Kubálek, sekci pro mládež úchylnou Josef Zeman a prof. Dr. Cyril Stejskal sekci pro užitou pedagogii. Celkem na sjezd přijelo 880 účastníků, takže se jednalo o největší účast ze všech prozatím konaných sjezdů. Zpráva ze sjezdu obsahuje celkem 57 přednášek. Součástí sjezdu byla opět výstava.

Sjezd zahájily pozdravy. Prof. dr. Mihajlo Rostohar sjezd charakterizoval: „*První všeslovanský sjezd pro výzkum dítěte je pracovní sjezd, jenž má vésti k hlubšímu poznání dítěte a výsledky svého bádání poskytnouti v době ideového rozvratu a zmatku pro pevnější základy výchovy mladé generace, které máme svěřiti velký odkaz našich národních buditelů a osvoboditelů.*“ (Rostohar, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 14) Dále vítá bratry Rusy, Poláky a Jihoslovany a děkuje jim za účast na sjezdu. Některá témata nebudou blíže specifikována vzhledem k odlišnému jazyku, aby nevznikly zkreslené informace.

Resoluce a cíle stanovené v 5. sjezdu

Důraz se kladl na důsledné vyšetření dítěte před vstupem do 1. třídy a zamezení předčasného vstupu, kdy dítě stále není připravené. Opět se objevil důraz na dětský chrup a s ním spojenou správnou výživu dítěte, pozornost na děti s poruchami hlasu a řeči. Dále se preferovala omezení jednostranných namáhavých sportů při tělovýchově, které mají špatný vliv na zdraví, a také omezení přetěžování výdělečnou činností. Dalším bodem bylo na podporu tělesné výchovy doplněno vzdělání matek, vybudování instituce školních lékařů, hřiště, plovárny a jiné organizace. Při tělesné výchově necht' se dbá na čistotu těla a děti jsou poučeny o pohlavní hygieně a mateřství. Upřednostnit se dále měla diferenciaci žactva hned v začátcích školní výchovy dle jejich nadání do větví „A“, „B“ a „C“ a podle toho upravit přístup. Propagována byla také povinná docházka do mateřských škol, seznámení učitelů s problémem výběru povolání a důraz na hudební výchovu. Volalo se po podpoře vzdělání

pedagogů, podpoře školství pro úchylnou mládež v Jugoslávii s tím, že pro úchylnou mládež je též potřeba zřídit ústavy a školy a pedologické ústavy, pomoci mohou studijní pobyty v Československu a Polsku.

Pátý sjezd byl zaměřen především na dva základní mezníky v dětském životě. První sledovanou etapou bylo období, kdy dítě nastupuje do školy, a popis třídy elementární. Další fáze, které se věnovala zvýšená pozornost, byly vstup do puberty a doba dětského dospívání. Současně byla prezentována témata zabývající se chrupem, dětskou hrou, kreslením, zpěvem aj. Několika tématy přispěli také zahraniční hosté například z Polska, Chorvatska nebo Ukrajiny.

Nejprve bude popsáno několik témat, která byla zaměřena na období dětského dospívání a puberty. Toto období je opět popsáno autory různých oborů. Prof. dr. Bedřich Frejka upozorňuje na **Tělesné vady v době dospívání**. Popisuje možný vznik tělesné vady přílišnou námahou při těžké práci nebo při špatně zvoleném sportu. Následkem bývají onemocnění jako křivice nebo osteoporosa, schýlený krček, vybočená kolena nebo ploché nohy aj. Pro prevenci doporučuje správnou výživu, zákony ochraňující děti před těžkou prací, ale také zdůrazňuje neméně důležité poučení nejširších vrstev lidu. **Zájmy dětí v pubertě** přiblížil sjezdovému osazenstvu E. Vraník. Seznámil přítomné s výsledky studie, která vznikla na základě zavedení školní pošty. Ta sloužila pro anonymní dotazy všech žáků. V průběhu vyučování pak na ně bylo hromadně odpovídáno. Z pokládaných otázek byly zjištěny nejčastější zájmy dětí. V přednášce Vraníka jsou tak procentuálně zmíněny časté otázky a jejich tematické zaměření. Velice často zaznívají témata týkající se otázek pohlavního života. Autor závěrem píše: „Ze studie zájmů v pubertě vyplývá pro 5. sjezd pro výzkum dítěte jediný pedagogický závěr: dát naléhavý podnět k vyřešení otázky pohlavní výchovy.“ (Vraník, 1934, s. 358) Kateřina Herschanová ve své přednášce **Mravní cítění dívek v době puberty** ukazuje na základě svého dotazníkového šetření mravní názory dětí na různá témata. Těmi byly povolání, krádež, přátelství, láska aj. **Hudební zájmy v pubertě** popsal Emil J. Pejhovský, jako jedno z mnoha zjištění ve svém výzkumu uvedl, že chlapci nejvíce hrají na housle a děvčata na klavír. **Kreslířské zájmy v pubertě** sledoval Jaroslav Hofmann. Prof. MUDr. J. Bělohrádek seznamuje přítomné s tématem **Eugenika a puberta**. Svou přednáškou se snaží o propagaci eugeniky mezi rodiči a profesory. Jak píše: „Eugenikou nazýváme soubor snah o zlepšení dědičného základu lidstva.“ (Bělohrádek, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 51) Jako dědičné nemoci uvádí nadání nebo zločinnost. „Eugenika tedy požaduje, aby bylo znemožněno nebo alespoň omezeno plození dědičně méněcenných

a aby bylo podporováno plození osob dědičně zdatných, především nadaných.“ (Bělohrádek, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 51) Autor popisuje, že zásadním obdobím, kdy se plně rozvinou úchytky, nemoci, ale i nadání, je právě puberta. Dále se v tomto období projevuje zájem o pohlavní otázky v životě. Obrací se na výchovatelské kruhy, které by měly vést děti k zodpovědnosti. Univ. prof. MUDr. Karel Herfort popisuje téma **Dědičnost a puberta**. Další přednášku představil Dr. med. et. rer. nat. J. A. Valšík. Ten vylíčil, **Kdy se objevují sekundární znaky pohlavní u pražské školní mládeže**, porovnal 148 hochů a 140 dívek a zjistil, v jakém pořadí se sekundární znaky objevují. MUDr. Ludmila Lukášová přednesla přednášku **Menarche pražských dívek**. V té srovnává a popisuje průměrný věk první menstruace, ale také spojitost s barvou vlasů a očí a také možný vliv různých rasových příslušností. Podle jejího výzkumu nejdříve dospívají dívky s modrýma očima, hnědými vlasy a také dívky rasy baltické a alpské, které jsou spíše menšího vzrůstu. MUDr. Kutvirtová popisuje **Poruchy hlasu v době puberty**. Těmi může být breptavost, koktavost, posunutá doba mutace, hluboký hlas u dívek, šišlavost atd. Důraz je autorkou kladen na zvýšenou pozornost u těchto poruch. (Kutvirtová, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 75-77) Faktem, který autor zmiňuje, je časnější dospívání dívek, než tomu bylo v dřívějších dobách. (Tamtéž, 83-87) **Hra, její význam a formy v době puberty** aneb přednáška prof. Ferd. Horáka sloužila jako příklad her vhodných v době puberty, podle něj sporty jak kolektivní, tak i individuální dokážou dospívajícího naučit jak vůli, tak například pomoci se socializací, a jsou tak velkým přínosem. (Horák, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 91-97) MUDr. Josef Hynie se zabýval otázkou, **Jak trpí dospívající mládež sexualitou**. Jak autor zmiňuje, trpí nejen dívky, které mají první menstruaci, ale také chlapci, kteří se setkávají s prvním výronem semene. Velkou část přednášky věnuje onanii, kterou spíše odsuzuje a považuje za ošklivý zlozvyk. Jako poslední zmiňuje především u chlapců exhibicionismus. Podle jeho názoru by měla přijít pomoc z řad rodičů, případně pedagogů a dítě na tyto věci připravit. (Hynie, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 98-103) Jan Uher ve své přednášce **Jak působí pochopení záhady pohlaví na dospívající mládež** pojednává o tom, v kolika letech se děti začínají zajímat o pohlavní témata, kdy je začaly chápat, od koho se o pohlavním životě dozvěděly nebo jaké byly jejich reakce. Podle autorova dotazníku se nejvíce dětí dozvídá o pohlavních faktech mezi 10. -16. rokem od svých přátel. V přednášce také popisuje drobné úryvky z výpovědí dětí, které popisovaly své průběžné pocity, jaké prožívaly po seznámení s touto problematikou. Jak autor píše: „*Stejně jako u hochů i dívek můžeme konstatovat souvislost mezi způsobem poučení a reakcí.*“ (Uher protokol 5. sjezdu, 1934, s. 205) „*Vhodným poučením a správným vedením je možno do jisté míry překlenout propast, která*

zeje mezi ideálem a brutální (jak se na první pohled zdá) skutečností.“ (Uher, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 206)

Navazujícím tématem byl **Výzkum probouzející se pohlavnosti** od prof. Gustava Daňka. Ten seznamuje přítomné se svým výzkumem. Respondenty byli studenti prof. Daňka ve věku 15-22 let, ale také dospělí posluchači jeho přednášek. (Vybrané ukázky materiálu již nejsou v tištěné zprávě ze sjezdu vyobrazeny). Dr. Vilém Chmelař v přednášce **Puberta a volba povolání** vychází ze svého výzkumu u 3 930 dětí v letech 1930-1933. Dr. H. Mandič popisuje **Tvar dětské hlavy a jeho proměny ve věku školním**. Prof. Dr. Jindřich Matiega uvažuje, **Které znaky mohou svědčít o dospělosti dítěte předčasně do školy se hlásícího?** O nástupu do školy rozhoduje po prozkoumání lékařem školní rada. Ta pohlíží nejen na výšku a váhu dítěte, ale také na jeho chrup, na nějž autor klade důraz coby velice spolehlivý ukazatel vyspělosti. **Výsledky systematického vyšetřování chrupu u 3 038 dětí I. třídy národních škol obecných v Brně** představil prof. dr. František Bažant. Bažant, jako již pravidelně, přispěl i na tomto sjezdu svou přednáškou týkající se chrupu. Ve své přednášce opět upozorňuje na kritický stav chrupu dítěte nastupujícího do prvních tříd. Ten se však podle jeho slov postupně díky školní lékařské péči a dohledu zlepšuje a dostává se pod kontrolu. (Bažant, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 54-57) Na přednášku prof. Bažanta navázal as. dr. Josef Konupčík. Ten ve své přednášce zdůrazňuje jako zásadní **Vliv výživy na chrup dítěte**. Popisuje, jaké vitamíny jsou pro správný vývoj důležité, k čemu slouží různé živiny a jak působí na zuby cukr. Jako částečné východisko vidí v lepší informovanosti veřejnosti a v propagaci správné výživy. (Konupčík, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 68-71) Posledním tématem týkajícím se chrupu byl **Úchylný chrup úchylných dětí** od MUDr. et RNDr. Ferdinanda Škalouda. Tímto tématem se postupně dostáváme k dalším tématům, která se zaměřují na úchylnou mládež. Prof. Dr. H. Procházka krátce popisuje průběh nemoci v přednášce **Paradipsie a primární rozladová polypsie u pětiletého psychopata**. Miodrag V. Matic ukázal **Rozvoj školství pro úchylnou mládež v Jugoslávii**, který označuje za nedostatečný, nicméně ale na dobré cestě ke zlepšení. P. Krchňák přednesl přednášku **Film a výchova mravne vadných**. Za pomoci tabulky vysvětluje, jakým způsobem působí biograf a filmy na mladé lidi. Ve třech skupinách rozdělených podle věku mapuje, jak často děti chodí do kina, jak často kradou lístky a chodí krást, jak často chodí na zakázané filmy a další. Dítětem v předškolním věku, se zabývali následující autoři: Jos. Šanda zdůraznil ve své přednášce **Rodinná výchova dítěte předškolního věku na základě pozorování vývoje** důležitost správné výchovy dětí ve věku předškolním. Ta je podle něj

nejsprávnější v kruhu rodinném, kde je dbáno především na správný vývoj. Prof. K. Krčma analyzuje **Vědecké předpoklady tělovýchovy dítěte předškolního věku**, Emanuel Strnad v přednášce **Formy učitelnosti dětí ve věku předškolním** rozebírá první fáze dětského vývoje a správnou výchovu a učení. Vojtěch Černý popsal **Spontánní vývoj řeči hluchoněmého dítěte v době předškolní** a Dr. Karel Ozvald porovnal kreslířský vývoj svého syna v přednášce s názvem **Individuální kreslířské nadání dítěte předškolního věku**.

Další skupinou témat, jak již bylo zmíněno, byla témata zaměřená na děti ve třídě elementární. Dr. Mihajlo Rostohar sestavil **Psychologický profil dítěte elementární třídy**, kde nastínil, jak se u dětí postupně stávají z pudů určité funkce. Například z pudu zkoumavého poznávací funkce, z pudu pohybového chůze atd. Popisuje, že dítě není zcela ideálně vyvinuto. Po nástupu do třídy elementární dítě například stále nemá ideální sluch, zrak, představivost, pozornost atd., dále se zabývá pohádkou a hrou v dětském životě, dětským myšlením. (Rostohar, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 104-119) **Psaní ve třídě elementární** představil Josef Kubálek, dr. med. V. Suk se zabýval **Prázdninovou péčí o dítě**. Prázdninová péče je autorem popsána jako místo, kde se má dostat dítěti vše, co mu během roku chybí - od vhodného bydlení po správné stravování. To vše by se dítěti mělo dostat v prázdninových osadách. (Suk, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 88-90) Prof. dr. Fr. Trávníček zaujal přednáškou na téma **Dětská řeč**. Josef Tvrdý přednesl text s názvem **Dítě a světový názor**. V něm například předvádí, jaký názor mají děti na vznik světa, na nebe, boha a další pojmy. Ovlivnění těchto názorů spatřuje ve společnosti. Dr. M. Rostohar v **Psychologii čtení se zvláštním zřetelem k počátečnímu čtení** popisuje různé teorie o psychologii čtení. Na závěr autor zdůrazňuje důležitost individuálního přístupu při počátečním učení čtení. (Rostohar, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 162-177) **Zkušenosti s diferenciací žactva na prvním stupni** představil dr. Cyril Stejskal, který ukazuje postup, jakým by se měly děti co nejdříve po nástupu do školního procesu třídit do jednotlivých tříd, kam podle výše své inteligence zapadají. Třídy A, B pro normální děti, C pro podnormální děti, čímž navazoval na systém známý již z pražských reformních škol (A, B, C a D jako podpůrnou třídu). Metodu tohoto třídění navrhuje k hromadné diskusi. PhDr. Jan Vaněk se věnoval **Difusnosti jako znaku dětského myšlení**. Přibližuje difusnost, kterou se zabýval např. Piaget. Jak píše: „...difusnost znamená, že dětská představa o světě, dětský světový názor se skládá z obrázků, které vnitřně nejsou spojeny, anebo jsou spojeny jakkoliv, ne však logicky, jako je tomu v myšlení dospělých.“ (Vaněk, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 268) Zároveň však upozorňuje, že se nejedná výlučně o jev u dětí, ale vyskytuje se i u dospělých a často pramení z nedostatečné mentální

nebo smyslové zkušenosti. (Vaněk, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 273) L. Kolaříková popisuje **Vývoj představy z názoru u dívek škol. věku** na základě provedeného pokusu u 380 děvčat, kdy sledovala obrázek, který měla následně na základě zapamatování sama nakreslit. Relativně obdobné téma měla O. Franzová - **Jak děti dovedou vystihnout jednotlivé předměty děje a relace znázorněné obrázky**. V tomto případě děti obrázky nepřekreslovaly, pouze popisovaly, co na obrázku vidí. Vnímá rozdíl mezi nazíráním na obrázek, který se dá přirovnat k symbolu, a nazírání na skutečné věci, které jsou v prostoru a pro pochopení dítěte jsou snazší. Také například akcentuje význam velikosti nakresleného předmětu ve srovnání se složitostí jej rozpoznat. „*Spíše dítě pozná velký předmět nakreslený v malém než opačně.*“ (Franzová, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 282) Dále také zjistila, že je pro dítě snazší poznat jednotliviny, ale dát je do děje je již obtížné. Velkou překážku také vidí v malé slovní zásobě, kdy dítě jednoduše vyobrazený předmět nedokáže pojmenovat. Pavla Kříčková popsala téma **Dětské hry**. Zde zmiňuje několik druhů dětské zábavy podle věku ve hře u malých dětí, například zdůrazňuje touhu po mechanismu (vážení v obchodě, míchání vařečkou v kuchyňce, stavění z písku). Klade důraz na větší zájem o toto téma. (Kříčková, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 285-288) M. Kreutzová v příspěvku **Psychologické základy metodiky čtení** postupně seznamuje s obdobími, ve kterých se dítě učí číst novou psychologickou metodou, jejímž autorem je Dr. Mihajlo Rostohar. **Vývojem prostorového vidění a zobrazování** se zabýval František Češka. Popisuje schopnost dětí ilustrovat obrázky v prostorovém zobrazení. Dr. Juraj Čečetka prezentoval **Zišťovanie názorového typu a jeho význam pre výtvarnú prácu**, kde ukázal elementy čárové, ploché a plastické a schopnost jejich poznávání. Navíc přidává rozdělování dětí dle typu, do jakého zapadají. Marie Konečná popsala téma **Vztah dětí k pohádce**. Ve svém výzkumu pozorovala různé druhy pohádek, které děti samy vyprávějí v závislosti na svém věku, pohlaví a dalších faktorech. Děti tak vyprávěly různé příběhy: egocentrické, ze sobě známého prostředí, o zvířatech, válkách... (Konečná, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 321-327) Marie Vítková ve **Výzkumu vyučování dívčích ručních prací** seznamuje s myšlenkou pokusných prací učitelek domácích nauk, kde by byly správně vyučovány rukodělné práce a určena jejich správná didaktika. (Vítková, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 398-403) O. Burešová v textu **Svalová práce v dívčích ručních pracích** upozorňuje na násilný přechod k technikám bez dostatečné přípravy svalové. Postupovalo se technicky popořadě od nejlehčího po těžší práce, což ukazuje na příkladu pletení, šití a háčkování. (Burešová, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 404-407) **Dětské hudební projevy z hlediska paedopsychologického** zkoumal prof. Emil Hula. As. dr. Rud. Michl přednesl **Adenoidní vegetace** neboli zbytnění hrtanové mandle, které, jak autor zdůrazňuje,

je třeba včas odstranit pro předejití zdravotních komplikací. (Michl, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 61-64) Na přednášku as. dr. Rud. Michla navazuje as. dr. Jaroslav Klimeš s tématem **Prognathie a adenoidní vegetace**. Je důležité doplnit, že první zmíněnou poruchou jest anomálie dětského skusu - „vyčnělá horní čelist“, jejíž příčinou může být právě adenoidní vegetace. Dále zobrazuje jejich možný průběh, správné a účinné prevence a léčby. (Michl, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 65-67) K. Matura navázal s tématem **Práce a zábava**. Vyjmenovává výběr povolání u dětí různých věkových kategorií v závislosti na jejich zábavnosti. Práci si děti spojují především se zábavou, a zábavnější povolání tak v jejich výběru převažují. Autor sledoval výběr u dívek, chlapců i různých národností. Vyzdvihuje také nejmilejší zábavu dětí. Jak píše: „*Celá anketa ukazuje značnou roztržiténost ve výběru práce, naproti tomu v hlasování o nejmilejší zábavě je překotný zájem o sport, tělocvik a hry.*“ (Matura, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 343) O **Měření nadprůměrné inteligence** se pokusil dr. Rudolf Mudroch a upozornil na nedostatečný pokrok ve zkoumání dětí nadprůměrně inteligentních, pro které testy inteligence nejsou dostatečně spolehlivé. (Mudroch, protokol 5. sjezdu, 1934 s. 394-397)

Od zahraničních účastníků sjezdu zaznělo několik různých přednášek a různých témat, které budou nyní vyjmenovány. Jedna z přednášek byla od autora Stefana Baleya: **Badania psychologiczne nad dziećmi przedszkolnymi, przeprowadzane w Zakładzie Psychologii Wychowawczej Uniwersytetu Warszawskiego** v překladu **Psychologický výzkum dětí předškolního věku, realizovaný na Katedře pedagogické psychologie na Varšavské univerzitě**. Dalšími cizinci, kteří na sjezdu vystoupili, byli Chorvat Dr. Branislav Krstic s textem **Psihički razvoj seoskog djeteta po izlasku iz škole** v překladu **Psychologický rozvoj venkovského dítěte po škole**. Anton Skala přispěl tématem **Vaspitačeva ličnost u doba puberteta detata** v překladu **Osobnost učitele v době puberty dítěte** a rusko-ukrajinský prof. dr. V. V. Zeňkovskij zavedl posluchače **K voprosu o fazach rozvitiia v detstve i junosti** překlad **K fázím vývoje v dětství a dospívání**. Prof. Dr. L. Jaxa – Bykowski uvedl přednášku s názvem **Proba charakterystyki naszej mlodziezy w związku z postulatami wychowania narodowego** v překladu **Vzorek charakteristik naší mládeže v souvislosti s požadavky národního vzdělávání**. Posledním tématem zahraničního autora je přednáška Vlada K. Petroviče **Razvoj elementárne nastave u Jugoslaviji** v překladu **Vývoj základních tříd v Jugoslávii**.

7 Shrnutí sjezdů

V následující kapitole bude shrnut vývoj sjezdů - kolik autorů na sjezdech se svými přednáškami vystoupilo, počet přednášek nebo jakou měly jednotlivé sjezdy návštěvnost. Zmínění budou také klíčoví představitelé, kteří se na sjezdech se svými tématy objevili nejčastěji či opakovaně.

	Místo konání	Datum konání	Počet účastníků	Počet přednášek	Výstava při sjezdu
1. sjezd	Brno	3., 4., 5. července 1922	195 účastníků	21 přednášek	ano
2. sjezd	Brno	7., 8., 9. června 1924	242 účastníků	26 přednášek	ano
3. sjezd	Praha	30. a 31. října a 1. a 2. listopadu 1926	nezjištěno	77 přednášek	ano
4. sjezd	Bratislava	25. – 27. října 1930	472 účastníků	57 přednášek	ano
5. sjezd	Brno	28. - 31. října 1933	880 účastníků	57 přednášek	ne

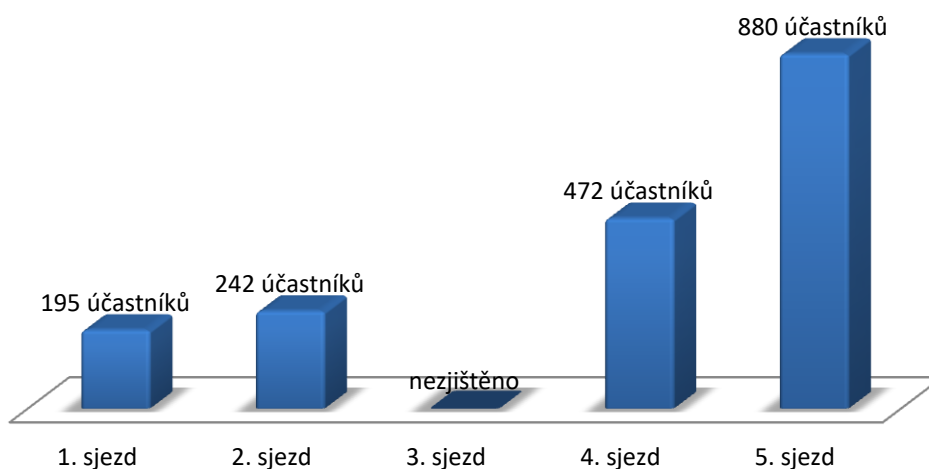
Tabulka 1 Souhrn sjezdů

Tabulka vyobrazuje shrnutí základních informací o sjezdech. Přehledně ukazuje, kde a kdy se sjezdy konaly, kolik přednášek a účastníků bylo na jednotlivých setkáních.

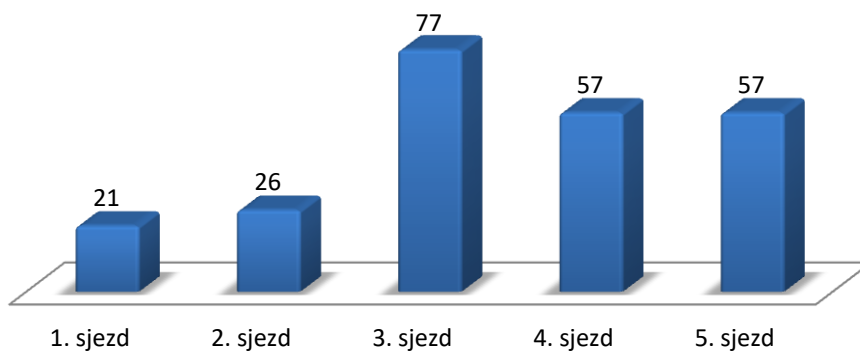
Vývoj návštěvnosti na všech sjezdech

Z grafu č. 1 je zřejmé, že se zájem o sjezdy mezi odbornou veřejností prudce zvyšoval. Ze 195 účastníků na prvním sjezdu se dostali organizátoři sjezdů až na 880 účastníků na 5. sjezdu. Počet účastníků 3. sjezdu se nepodařilo zjistit, nicméně vzestupná tendence je i přes nekompletní data očividná. Mezi účastníky sjezdů, kteří jsou jmenovitě v každé zprávě ze sjezdů vypsáni, jsou mnozí profesori, učitelé, odborní učitelé, sociální pracovníci nebo lékaři. Největší zastoupení na sjezdech však bylo mezi učiteli.

Graf 3 Návštěvnost jednotlivých sjezdů

Z grafu č. 2 se dozvídáme, že byla relativně (kromě třetího sjezdu) vzrůstající tendence i co se týče počtu uvedených přednášek (počítáno z přednášek uvedených ve „zprávách“ ze sjezdů) Výjimkou je 3. sjezd. Ten počtem přednášek výrazně převyšuje ostatní sjezdy.

Graf 4 Počty přednášek v jednotlivých sjezdech

Na všech pěti sjezdech pro výzkum dítěte vystoupilo celkem se svými přednáškami dohromady 156 odborníků.

Z grafu níže je zřejmé, že 80 %, tj. 112 odborníků, vystoupilo pouze na jednom sjezdu, nicméně někteří (20 %), tj. 44 odborníků, vystoupili se svými přednáškami na více než jednom sjezdu. Tito autoři navazovali na své dřívější výzkumy dalšími poznatky, ale mnohokrát se jednalo o přednášku k jiné problematice.

Graf 5 Přednášky jednotlivých autorů

Nejvíce příspěvků uvedl **Dr. Mihajlo Rostohar**, mimo jiné místopředseda druhého, čtvrtého a pátého sjezdu. V roce 1933 byl ustanoven předsedou 2. Slovanského sjezdu, který měl být uspořádán v roce 1937. Přednášky Dr. Rostohara byly zaměřené především na psychologii, kterou se velice často ve své práci zabýval. Ačkoliv se prvního sjezdu v roce 1922 nezúčastnil, již na druhém sjezdu přispívá přednáškou **O metodách psychologického výzkumu**. Třetí sjezd navštívil s výkladem **O vývoji dětských představ**. Na čtvrtém sjezdu publikuje referáty na tato témata: **Problémy a metody psychologického vývoje dítěte, Jak se vyvíjí u dětí konkrétní pojem předmětu, Vývoj obecných pojmů u dítěte a Vývoj představy u dítěte slabomyslného**. Na pátém sjezdu přednáší o psychologickém profilu dítěte elementární třídy a o psychologii čtení se zvláštním zřetelem k počátečnímu učení.

Dr. Cyril Stejskal (přednášel celkem 7x), který mimo jiné působil na pozici PhDr., docent pedagogiky na Karlově univerzitě v Praze. Již na prvním sjezdu vystupuje

s přednáškou **Výzkum v oblasti dětské inteligence pražského žactva**. Druhého sjezdu se neúčastňuje, nicméně na třetím sjezdu v roce 1926 přispívá hned třemi přednáškami. V jedné se zabývá žáky nápadnými a obtížnými na měšťanské a střední škole, v další osudy slabomyslných dětí v našich školách a ve třetí rozebírá nadání žáků přicházejících na střední školu. Dvakrát tak zastupuje sekci pro úchylnou mládež a jednu psychologicko-pedagogickou sekci. Na čtvrtém sjezdu roku 1930 měli návštěvníci možnost vyslechnout přednášku Užitá pedologie, se kterou nás seznamuje Dr. Stejskal. Druhým příspěvkem na čtvrtém sjezdu byly Poznatky z všestranného výzkumu žactva pokusných škol v Praze, kde zastupuje sekci sociologickou. Na pátém sjezdu předává své Zkušenosti s diferenciací žactva na prvním stupni. Přínos **Dr. Stejskala** je velmi důležitý vzhledem k tomu, že nezastupoval pouze jednu sekci a zaměřoval se na různorodou problematiku dětí normálních i úchylných. Mimo jiné zastoupil třetí a čtvrtý sjezd jako sekretář, v pátém sjezdu pak působil jako předseda sekce pro užitou pedologii.

Celkem šestkrát, a to v každém sjezdu nejméně jednou, přispěl **MUDr. Karel Herfort**. V prvním sjezdu představil Český pedagogický ústav hl. města Prahy. Dále přispěl přednáškami o pudech, o významu rodokmenů slabomyslných, o genetické antropologii, o problému degenerace ve světle genetiky a o dědičnosti a pubertě. Další jména, která zněla nejčastěji, byla: **dr. K. Šeracký** (celkem přispěl pěti zprávami), **František Pražák** (čtyři příspěvky), **dr. Otokar Chlup** (čtyři) nebo například **prof. dr. Edward Babák** (tři zprávy).

Dalo by se říci, že výše zmínění autoři patřili v době konání sjezdu k nejzásadnějším postavám na poli výzkumu dítěte. Z tohoto faktu vyplývá, že se sjezdy pořádaly na velmi vysoké úrovni a dají se považovat za opravdu významný počín našich předchůdců, který zanikl kvůli nepříznivé meziválečné době.

Výstižně se o probíhající, nepříliš vlídné situaci vyjádřil ve svém omluvném dopise tehdejší ministr zahraničních věcí Dr. Edward Beneš: *„Váš sjezd se koná v době rozčilené, pobouřené, v nejistotě politické a v době mravního rozvratu a myšlenkové nejednotnosti. Je to doba nebezpečná i pro člověka dospělého a přirozeně tím více působí na duši dítěte.“* (Beneš, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 7)

7.1 Shrnutí obsahové stránky

V poslední kapitole bude zmíněno několik zásadních okruhů témat, která se ve sjezdech objevovala častěji, a zabývalo se jimi více autorů.

Zaměříme-li se na obsah témat všech sjezdů, často se jedno a totéž téma opakuje, ne však ze stejného pohledu. Jednou se popisuje tuberkulóza a její dopad na zdraví z pohledu lékařského, podruhé z pohledu psychologického. Po prostudování všech pěti sjezdů nalézáme širokou propojenost různých věd a získáváme velice široký obzor k danému tématu. V některých sjezdech se témata přednášela nahodile, neexistovaly žádné sekce. Na třetím a čtvrtém sjezdu se setkáváme s jasně vymezenými sekcemi. Nyní bude vybráno několik témat, která se na sjezdech často opakovala a byla několikrát prezentována z různých pohledů. Témat bylo opravdu mnoho, proto nelze v této práci zohlednit vše a budou zmíněna opravdu jen některá a ta nejčastější.

Nejprve bude analyzováno několik převážně biologicko-lékařských témat, jako jsou chrup, tuberkulóza, sluch nebo zrak. Mnoho témat zabývajících se touto problematikou zaznělo především na třetím sjezdu. Na něm hlásají MUDr. Josef Veselý a MUDr. Alois Gutwirth důraz na zdravotní péči, MUDr. Veselý především u dětí předškolních, MUDr. Gutwirth pak u mládeže školní.

Chrup

Jedno z nejčastějších témat sekce lékařsko-biologické je chrup. Nejčastěji svými cennými příspěvky o problematice chrupu za celou dobu konání sjezdů přispíval prof. Bažant. Na prvním sjezdu zmiňuje nespokojenost se zdravotní péčí školních lékařů, upozorňuje na neúplnou evidenci, které se podle něj přikládá nedostatečný význam. Seznamuje nás se základními defekty zubu, zvláště pak skloviny. Zmiňuje propojenost zdraví jedince se zdravím celého chrupu, na kterém se veškeré prodělané choroby podepisují. (Bažant, protokol 1. sjezdu, 1922, s. 130-134) Dále žádá o zavedení specializovaných ambulatorií. (Tamtéž, s. 140)

Na druhém sjezdu prof. Bažant seznamuje s výsledky svého výzkumu u 150 brněnských cca sedmiletých dětí. Zjišťujeme například, že neuvěřitelných 148 ze 150 dětí má kazový chrup. Opět upozorňuje na velmi zanedbávanou péči a špatný přístup rodičů a snaží se o propagaci péče o chrup. (Bažant, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 146) Na čtvrtém

sjezdu prof. Bažant přichází s novým tématem, kde zmiňuje důležitost žláz s vnitřní sekrecí a vyzdvihuje jednotlivé vitamíny a popisuje, jak hluboce ovlivňují zdraví našeho chrupu (Bažant, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 101-106) Dalšími jmény objevujícími se ve spojitosti s chrupem jsou Kounupčík, Radkovec a Škaloud. Konupčík apeluje na důležitost nástupu dětí do první třídy se zdravým chrupem. Neřeší se ani tak čištění zubů, ale spíše strava a absence sladkostí. Školní lékaři pak ihned po nástupu do školy zachraňují chrupy zanedbané v mateřské škole, kde je absence lékařů a veškeré péče. (Konupčík, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 107-110) Radkovec zmiňuje Turnerovy zuby neboli rozleptanou sklovinu.

Na pátém sjezdu prof. Bažant znovu akcentuje špatnou situaci dětského chrupu. Klade důraz na dokumentaci i z hlediska výzkumů, důraz na vyšetřování zubním lékařem, nikoliv obecným lékařem. Varuje, že kazů u dětí neubývá, ale naopak oproti minulému výzkumu počet vzrostl. Velice špatný stav má za následek minimální péče v předškolním věku; ve školách, kde jsou již zubní lékaři, se počty ošetřených chrupů zvyšují (Bažant, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 54-57)

Konupčík navazuje na prof. Bažanta a znovu připomíná, jak je důležitý vliv správné výživy, zdůrazňuje veliký přínos vitamínů, špatnost cukrů a propaguje návrat k prosté výživě. Znovu je spíše vyzdvihovaná správná strava než čištění zubů. Jako poslední Škaloud popisuje úchylný chrup úchylných dětí, časté vady dětí úchylných a možné spojitosti se vznikem. (Konupčík, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 68-71)

Ve většině příspěvků o chrupu odborníci kritizují nedostatečnou pozornost, kterou věnují rodiče dětem s mléčným chrupem zvláště pak v předškolním věku. Velký důraz je kladen všeobecně na správnou stravu, zastoupení důležitých vitamínů a omezení sladkostí, to je považováno za zásadní problém. Neřeší se tolik prevence, jak správně čistit zuby, a samotná péče o dětský chrup, jako právě následky špatné hygieny a samotné defekty, ať vrozené, nebo získané během dětství.

Dalším tématem, kterému se autoři více věnují, je tuberkulóza. Z hlediska spíše psychologického se jí zabývá František Hamza, který popisuje charakteristiku dětí, zasažených tuberkulózou.

Tuberkulóza

Tuberkulóza byla tématem často rozebíraným vzhledem k velkému množství tuberkulózních občanů v každém věku. Již na druhém sjezdu seznamuje přítomné s tématem

tuberkulózy prof. dr. František Hamza s přednáškou o charakteristice tuberkulózního dítěte. Jak píše: „Z chorob, jež rušivě dotýkají se duševního života a zvláště i charakteru dítěte, je tuberkulóza z nejvýznamnějších a nejrozšířenějších.“ (Hamza, protokol 2. sjezdu, 1925, s. 154) Popisuje, jak se tuberkulóza projevuje v každém ze svých tří stadií a jak působí na vývoj a duševní život. Dalšími autory zabývajícími tuberkulózou byli na třetím sjezdu doc. MUDr. Duchoslav Panýrek, který s výsledky statistického výzkumu žádá o boj proti tuberkulóze se školou a ve škole, stejně jako MUDr. Aug. Hoffmann, který také popisuje tuberkulózu ve škole a její léčbu. MUDr. Alois Gutwirth z Pardubic ve čtvrtém sjezdu zdůrazňuje, že navzdory velkému poklesu úmrtí na tuberkulosu během posledních deseti let, jsou čísla úmrtí stále poměrně vysoká. Například v roce 1918 v Čechách na onemocnění tuberkulosou zemřelo 24 120 lidí, v roce 1928 „pouze“ 11 443. Aby se toto číslo nadále zmenšovalo, zmiňuje ve své přednášce zásadní pravidla a opatření, jak se vyhnout nakažení. Popisuje její průběh a příznaky. Píše: „Boj proti tuberkulóze není však pouze problémem zdravotním a sociálním, nýbrž i důležitou kulturní otázkou, poněvadž šíření tuberkulózy jest podporováno nevědomostí a neznalostí základních hygienických pravidel.“ (Gutwirth, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 137) Za úkol tak připadá především školní výchově a pedagogům, aby dítě vedli správným způsobem a se správnými podmínkami k prevenci této nemoci. (Gutwirth, protokol 4. sjezdu, 1931, s. 128 - 137) Poslední přednáška o tuberkulóze byla přednesena Dr. Václavem Pejšem, který ukázal případ malého chlapce, jenž umírá na tuberkulosu, kterou se nakazil při obřízce. Většina přednášejících o tuberkulóze propaguje prevenci a péči zajištěnou především prostřednictvím školy, kde děti tráví nejvíce času. Škola by tak měla nastavit dobré podmínky jak ze strany lékařské, tak podmínky jako světlé a čisté třídy, hodně tělesné výchovy, pobytu na čerstvém vzduchu, a hlavně zprostředkovat poučení pedagogů pro jejich dostatečné vzdělání o tuberkulóze. Jak píše ve své knize František Pražák, zdravotní šetření žáků často probíhalo velice laicky, obvykle i učiteli bez jakéhokoliv zdravotnického vzdělání. (Pražák 1934, s. 20) Prováděna byla pravidelná šetření, nejčastěji organizovaná v Praze, ale také v jiných, menších městech, jako jsou Pardubice. Časté na tuto dobu byly především výzkumy statistické. (Tamtéž, s. 20-21) Výzkumem dítěte po lékařské stránce se dále například zabýval autor MUDr. Jindřich Matiega, jenž především popisoval nesnáze, které provázejí při vyšetřování dítěte,

Dospívání a puberta

Jedním z nejčastějších témat je puberta. Vzhledem k tomu, že byly dospívání a puberta zvoleny jako hlavní téma pátého sjezdu, většina přednášek zazněla právě tam. Jak píše

v 5. sjezdu prof. Dr. Gustav Daněk: „*Pohlavní složka dětského vývoje jest oblast doposud značně zanedbávaná.*“ (Daněk, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 221)

Poměrně obsáhlou přednášku o vývoji sexuálního poznání představil na 5. sjezdu Jan Uher. Velmi dopodrobna zobrazil reakce dětí na způsob, kterým se dozvěděly o sexuálním životě, kdo je o něm poučoval a jak se při tom cítily. Jak autor píše: „*Ukázalo-li se nám zřetelně na sebraných faktech, že velká část mládeže jest bez dobrého poučení, ba naopak že poučením, kterého se jí dostává, jsou jí způsobovány škody, a to zřídka škody trvalé, že při svých zápasech a poblouzněních se jí nepodává ruky a nedostává se jí pomoci v té míře, jak by bylo třeba, že vlastně není pohlavní výchovy, musíme si my učitelé a profesori vzít z toho poučení pro své výchovné působení.*“ (Uher, protokol 5. sjezdu, 1934, s. 219)

Několik autorů se zabývalo tématy poukazujícími na **zmrzačené děti**. Často se o této tematice hovořilo na třetím sjezdu, kde se jí zabývali autoři Aug. Bartoš, Karel Prýgl nebo J. Chlup.

Zrak, sluch

Dalšími častými tématy, kterým se na sjezdech věnovalo mnoho pozornosti, jsou sluch a zrak. Slepým dětem patřil především třetím sjezd, kde o slepotě zaznělo hned několik přednášek. Jeden z přednášejících autorů prof. Stanislav Stejskal poukazuje na lepší paměť u slepců než u dětí vidomých. MUDr. Záboj Bruckner studoval prevenci slepoty v dětském věku. O smyslech slepců promlouvá ve třetím sjezdu Viliam Hrabovec, o světlocitu a krátkozrakosti Ant. Špička a o pohlavní výchově při pobytu v ústavu pro slepé Jaromír Doskočil. Na čtvrtém sjezdu je blíže představen český zkratopis vzniklý v Braillově písmu pro nevidomé, ten vznikl za účelem ušetření místa v rozsáhlejších spisech. (str. 450) Sluchem se zabývalo také mnoho autorů. Nejvíce přednášek bylo stejně jako o zraku na sjezdu třetím. Na druhém sjezdu se hluchým věnoval prof. dr. František Ninger, na třetím sjezdu Jaromír Flegl a Hubert Synek. Děti hluchoněmými se zabývá Jaroslav Pouzar, Štefan Sobolovský či Michal Bednařík.

Zvýšená pozornost se v průběhu sjezdů zaměřila také na téma **činné a pomocné školy**. Činnou školu popisuje v pedagogické encyklopedii J. Uher. Především je snahou činné školy aktivní zájem ze strany žáka, nikoliv učitele. Jak píše Uher: „*Zdrojem poznávání má být dítěti vlastní jeho prostředí a problémy.*“ (Chlup – Kubálek – Uher, 1938, s. 278) Velkou škodou

je, že témata týkající se činné školy byla přednesena na třetím sjezdu, ze kterého je pouze stručná zpráva bez otisknuté přednášky autorů.

Mezi další témata, kterým se věnovalo mnoho autorů, především na třetím sjezdu, patřila **kriminalita, prostituce, problémoví žáci**. Například Jan Schneider popsal skutečnosti, které mohly vést dívky k prostituci, a zločinnost jako takovou. Mravně vadnými dětmi se zabýval Alois Zikmund nebo František Slíva.

Děti úchylné a děti debilní. Děti úchylnými se zabýval již na prvním sjezdu St. Vrána, když na konkrétních případech dětského chování interpretoval jejich citové a volní projevy. Ve třetím sjezdu se Josef Zeman zaměřil na popis probíhající situace na poli školství pro děti úchylné. Více se však autoři zaobírali dítětem úchylným až na čtvrtém sjezdu, a to Josef Zapletal, Josef Pešina, Rud. Kratochvíl a dr. F. Škaloud. Na pátém sjezdu se školství pro úchylnou mládež v Jugoslavii věnoval Miodrag V. Matić.

Další skupinou témat byla témata psychologická. Již v první přednášce prvního sjezdu byla dr. Otokarem Chlupem představena **Pedopsychologie**. Vymezil tak teoretické základy této psychologické metody. Třetí sjezd obohatil o své téma o studiu pedopsychologie dr. Otokar Chlup. Na druhém sjezdu, opět by se dalo říci interdisciplinárním způsobem, zdůrazňuje dr. Vladimír Teyrovský možnost výzkumu porovnání psychologie dětské a zvířecí. O metodách a problémech psychologického výzkumu na druhém a čtvrtém sjezdu pohovořil Mihajlo Rostohar. ...Častým předmětem zkoumání v době sjezdů byla **kresba a výtvarné nadání** u dětí. Již na prvním sjezdu se kresbou zabýval Rudolf Čermák, který ukázal, jak dítě zdobí své spontánní kresby. Na toto téma zčásti navázal na třetím sjezdu J. Havránek, který shrnul spontánní výtvarné projevy. Více přednášek o kreslení pak zaznělo na čtvrtém sjezdu, zde se kresbě věnovali doc. dr. Jan Uher, František Češka a výtvarnému nadání prof. Josef Vydra. Na pátém sjezdu o kreslířském nadání ještě pohovořil dr. Karel Ozvald. Do dětského života patří kromě kresby také **hra**. Psychologii hry přiblížil na třetím sjezdu František Pražák, na pátém sjezdu o dětské hře promluvila Pavla Kříčková. **Inteligenci** se na prvním sjezdu zabývali dr. Cyril Stejskal a dr. R. Souček. Rasové rozdíly v inteligenci na třetím sjezdu popsal doc. dr. Václav Příhoda. Na pátém sjezdu se zaměřil na nadprůměrnou inteligenci dr. Rudolf Muchroch. Přednášející František Pražák a prof. dr. Mihajlo Rostohar seznámili přítomné s problematikou **představ. Pudy** zkoumali na druhém sjezdu dr. František Smotlacha a MUDr. Karel Herfort. Studium vloh pak prezentoval doc. dr. Artur Brožek.

Jak bylo dříve zmíněno, některá témata se na sjezdech objevila pouze jednou, jiná témata byla prezentována více představiteli z více úhlů, další se na sjezdech opakovala velice často. Nejčastějšími okruhy témat byly: lékařsko-biologický, psychologicko-pedagogický a sekce zabývající se úchylnou mládeží.

Dalo by se říci, že velká většina autorů se věnovala tématům, která bychom v dnešní době mohli zařadit do speciální pedagogiky. Největší rozdíl spatřujeme v označení dětí tehdy „úchylných“, dnes znevýhodněných určitým druhem postižení.

Za průkopníka speciální pedagogiky, jak ji známe dnes, bývá považován prof. Sovák. Podle něho speciální pedagogika úzce souvisí s defektologií. Sovák vymezuje defektologii takto: *„Defektologie je nauka, která zkoumá, co je příčinou i podstatou defektů (na rozdíl od příznaků nemoci), jaký vliv i důsledky má defekt na psychiku a společenské vztahy postiženého člověka a jaké jsou možnosti odstraňovat nebo aspoň omezovat důsledky defektů, popř. jim předcházet.“* (Sovák, 1986, s. 8) Speciální pedagogika by pak měla podle Sováka správně nakládat s efektivitou, a to jak prevencí, tak péčí o defektního člověka. (Sovák, 1986, s. 14)

Kysučian a Kuja vymezili následnou typologii: zrakově postižení, sluchově postižení, řečově postižení, tělesně postižení a nemocní, mentálně postižení, obtížně vychovatelní, žáci s poruchami učení a různě kombinovaně postižení. (Kysučan – Kuja, 1996, s. 9-10) Na základě této terminologie lze opravdu většinu témat zařadit do této velké skupiny dnešní speciální pedagogiky.

Závěr

Cílem mé práce bylo poskytnutí analýzy výsledků pěti sjezdů pro výzkum dítěte, které se konaly v letech 1922–1933 za účelem odborné prezentace tehdejších poznatků ve výzkumu dítěte v Československu.

V své práci jsem postupně shrnula všech pět sjezdů, u kterých jsem vypsalala všechna témata i přednášející autory. Zmíněna jsou také jména klíčových osob podílejících se na výzkumu dětí té doby a tehdejší organizace. Práce byla zaměřená především na celkové shrnutí sjezdů a na nejčastěji se vyskytující témata. Popsány byly základní pojmy, které celou prací prostupovaly. Těmi byly především pedologie, pedopsychologie a další. Zmínka je o některých autorech, především pak o jedné z nejvíce zásadních postav a dalo by se říci o strůjci myšlenky na uspořádání sjezdů Františku Čádovi.

Velký rozdíl proti současné době spatřuji například v tématech biologicko-lékařských. Jako jeden z nejzásadnějších problémů, který se rozebíral na všech sjezdech, byl dětský chrup nebo tuberkulóza. V současné době je témat týkajících se dětského zdraví na školách mnohem více, nicméně žádné není tak zásadní a rozšířeno v takovém množství, jako byl v době konání sjezdů problém chrupu a tuberkulózy. Vesměs většina témat se zaměřuje na děti ve třídě elementární, které autoři věnují velký důraz. Co je v dnešní době pro nás „passé“ a čeho si nelze nevšimnout u čtení zpráv ze sjezdů, jsou používané názvy dětí jakkoliv znevýhodněných. V současné době bereme slova jako debil, imbecil, idiot (kretén) za urážky, kdežto dříve se tak běžně děti s nějakou formou poruchy nazývaly a názvy byly brány jako označení stupňů úchylnosti u dětí.

Ze sjezdů je patrné, že ve většině případů převládala celková nespokojenost s probíhající situací. Často tak bylo závěrem přednášek většiny autorů postesknutí nad situací, která s jejich tématem souvisí, ať z důvodu špatné institucionalizace, nebo nedostatečného zájmu ze strany rodičů či státu.

V dnešní době je pokrok vědění o mnoho poznání vepředu. „Století dítěte“, které nastartovalo velkou touhu po dětském poznání a které bylo v době sjezdu, dalo by se říci, v plenkách, se díky velkému zájmu dostalo do fáze, kdy je zmapované takřka vše - přes dětské chování, myšlení, prožívání, ale také dítě po stránce biologické aj.

Výzkumu dětí se dnes věnuje mnoho odborníků po celém světě a především díky internetu a snadnému cestování jsou poznatky snadno šířeny po celém světě. Nevýhodu současného poznání však můžeme spatřovat v nedostatečném multidisciplinárním přístupu. Na rozdíl od doby v meziválečném Československu není již mezi odborníky zájem o propojení více oborů.

Výhody této práce vyplývají především z její originality, díky čemuž svou práci považuji za velmi přínosnou.

Zdroje

Literární zdroje

BABÁK, Edward – PRAŽÁK, František (eds.). *První český sjezd pro výzkum dítěte: zpráva Sjezdu brněnského, pořádaného Společností pro péči o dítě a jeho výzkum, Českou pedagogickou společností a Pedologickým ústavem města Prahy ve dnech 3., 4. a 5. července roku 1922*. Brno, 1922.

CACH, Josef. *Dítě v české pedagogice*. Praha: Ústav školských informací při ministerstvu školství ČSR, 1979.

CHLUP, Otokar – KUBÁLEK, Josef – UHER, Jan. *Pedagogická encyklopedie.1.díl*. Praha, 1938

CHLUP, Otokar – KUBÁLEK, Josef – UHER, Jan. *Pedagogická encyklopedie.2.díl*. Praha, 1939

KÁDNER, Otakar. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha, 1923.

KREJČOVÁ, Margita. *František Čáda: Výběrová bibliografie*. Praha, 1971

KYSUČAN, Jaroslav a Jindřich KUJA. *Kapitoly z teoretických základů speciální pedagogiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996. ISBN 80-7067-677-9.

PRAŽÁK, František – BABÁK, František (eds.). *Druhý český sjezd pro výzkum dítěte: Zpráva sjezdu brněnského, pořádaného Společností pro výzkum dítěte a péči o dítě v Brně ve dnech 7., 8. a 9. června 1924*. Brno, 1925.

PRAŽÁK, František. *Výzkum českého dítěte*. Praha, 1945.

SOVÁK, Miloš. *Nárys speciální pedagogiky*. 6. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. Knižnice speciální pedagogiky.

STEJSKAL, Cyril (ed.). *Třetí sjezd pro výzkum dítěte v Praze, 30. a 31. října a 1. a 2. listopadu 1926*. Praha, 1926.

STEJSKAL, Cyril (ed.). *Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte: v Bratislavě 25. - 27. října 1930*. Praha, 1931.

UHER, Jan, ed. *Pátý sjezd (první slovanský) pro výzkum dítěte: v Brně 28. - 31. října 1933*. Brno: Nákladem Stálého výboru pro pořádání sjezdů pro výzkum dítěte, 1934.

Webové zdroje

<http://www.brailnet.cz/sons/casopis/2001/zora05.htm> SMÝKAL, Josef. Kdo byl Josef Zeman. *Http://www.brailnet.cz* [online]. [cit. 2018-05-07].

<https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/1483-frantisek-prazak-1885-1947> FRANTIŠEK PRAŽÁK. *Osobnosti regionů* [online]. [cit. 2018-06-09].

<https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2015/05/01.pdf> PRŮCHA, Jan. *Pediatric a pedagogika – výzkum dítěte* [online]. 2015, , 1 [cit. 2018-06-04].

<https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/cadaf.html>. František Čáda. *FILozofická FAKULTA MASARYKOVA UNIVERZITA* [online]. [cit. 2018-20-03].

Seznam grafů

Graf 1 Zastoupení jednotlivých sekcí	20
Graf 2 Zastoupení jednotlivých sekcí	27
Graf 3 Návštěvnost jednotlivých sjezdů	37
Graf 4 Počty přednášek v jednotlivých sjezdech	37
Graf 5 Přednášky jednotlivých autorů	38

Seznam tabulek

Tabulka 1 Souhrn sjezdů.....	36
------------------------------	----